

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕРКОВНИЙ ВІСНИК

ПОДІЯ ЦЕРКВА

№ 11 (27) 2021 ГРУДЕНЬ

ЗМІСТ

1. ЗМІСТ
2. РІЗДВЯНЕ ПОСЛАННЯ МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО І ВСІЄЇ УКРАЇНИ ЕПІФАНІЯ

8. ОФІЦІЙНІ ЗАЯВИ І ЗВЕРНЕННЯ
16. ІНТЕРВ'Ю З МИТРОПОЛИТОМ ЛЬВІВСЬКИМ І СОКАЛЬСЬКИМ ДИМИТРИЄМ

- ПІДСУМКИ 2021 РОКУ: ЯКИМ БУВ ЦЕЙ РІК ДЛЯ ВІР'ЯН, ЯК ПРОЙШЛА СВОЇ ПЕРШІ РОКИ ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА УКРАЇНИ.

22. КАТЕХИТИЧНА РУБРИКА
- ПОКЛОНІННЯ МУДРЕЦІВ СИНУ БОЖОМУ: ТАЄМНИЦЯ ПРИШЕСТЯ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ МУДРЕЦІВ

30. КОЛОНКА ПРОТОІЄРЕЯ БОГДАНА ГУЛЯМОВА
- ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ У ДОКУМЕНТАХ ВСЕПРАВОСЛАВНОГО СОБОРУ ТА СОЦІАЛЬНІЙ ДОКТРИНІ ВСЕЛЕНСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ

36. КИЇВСЬКІ СВЯТИТЕЛІ
- МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ СВЯТИТЕЛЬ ФЕОГНОСТ

40. ХРОНІКА КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ

69. НЕКРОЛОГ

70. ДУХОВНА БЕСІДА
- НЕВІСТА ХРИСТОВА ПРЕКРАСНА

ПРО РЕДАКЦІЮ ЖУРНАЛУ

Журнал «Український церковний вісник Помісна Церква» – офіційне видання Київської Митрополії Української Православної Церкви (Православної Церкви України).

Видається з благословення Митрополита Київського і всієї України Епіфанія.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор: протоієрей Іван Сидор

Голова редакційної ради: протоієрей Богдан Гулямов

Літературний редактор: священник Захар Залізний

Технічний редактор: диякон Орест Жигало

Фото: диякон Андрій Сидор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

вул. Трьохсвятительська, 8 м. Київ, 01001

Телефон: (044) 278-41-45
E-mail: info@pomisna.info
Сайт: www.pomisna.info

Свідectво про реєстрацію: КВ 24310-14150Р від 10.02 2020

© Засновано 16 вересня 2019 року № 11 (27), грудень

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За достовірність фактів відповідають автори. Застерігаємо за собою право скорочувати матеріали. Деякі світлин в журналі взяті з відкритих джерел у мережі Інтернет. При використанні матеріалів, опублікованих в журналі, посилання на журнал «Помісна Церква» обов'язкове.

Скульптурна композиція архістратига Божого Михаїла у парку «Володимирська гірка», поруч із Михайлівським Золотоверхим монастирем.

РІЗДВЯНЕ
ПОСЛАННЯ

Митрополита Київського
і всієї України Епіфанія
преосвященним
архіпастирям,
боголюбивим пастирям,
чесному чернецтву
та всім православним
вірним України

Дорогі брати і сестри!
Христос народився!
Славимо Його!

Щороку в ці дні ми знову по-особливому переживаємо подію, яка сталася понад двадцять століть тому. Ми згадуємо про Різдво Христове як про історичний факт з минулого, але також і відновлюємо для себе його сьогоденну реальність. Знову і знову ми повторюємо слова ангелів, вперше почуті пастухами на полі біля Віфлеєму: «Нині у місті Давидовому народився для вас Спаситель, Який є Христос Господь» (Лк. 2: 11).

«Христос народжується – славте, Христос із небес – зустрічайте» (ірмос 1-ї пісні канону свята), – співає Церква, святкуючи, так, ніби відбувається це саме зараз, а не сталося багато століть тому. Здавалося б, дивне протиріччя:

Христос народився у давнину, в далекій країні, але водночас звістка про Його Різдво щороку прославляється нами як «нова радість», що настає тут і зараз.

Звернімо увагу на те, що і зміст богослужінь, і побожні звичаї нашого народу, присвячені вшануванню Різдва Христового, спонукають нас думкою і почуттями переноситися у момент народження Сина Божого. Ми справді відчуваємо себе ніби присутніми у Віфлеємському вертепі, споглядаючи на Немовля, яке лежить сповитим у яслах, на Пречисту Діву Марію та її обручника – праведного Йосифа. Ми ніби разом з пастухами чуємо ангельські хори, які прославляють народження Спасителя світу та благовісткують відновлення миру між Богом і людством. Ми долучаємося до подорожі східних волхвів-мудреців, які прямують за чудесною зіркою, щоби разом з ними віддати шану народженому

ОФІЦІЙНИЙ ЗАЯВИ ЗВЕРНЕННЯ

РІЗДВЯНЕ ПОСЛАННЯ

Митрополита Київського і всієї України
ЕПІФАНІЯ

ПРЕОСВЯЩЕННИМ АРХІПАСТИРЯМ,
БОГОЛЮБИВИМ ПАСТИРЯМ,
ЧЕСНОМУ ЧЕРНЕЦТВУ
ТА ВСІМ ПРАВОСЛАВНИМ ВІРНИМ
України

Месії та принести Йому і свої власні дари за нашою можливістю.

Хіба ми не згадували про все це минулого року і раніше? Хіба ми не чули з біблійних книг Старого й Нового Завіту пророцтва про народження Сина Діви, про прихід Спасителя, Який візьме на Себе гріхи світу, а також про дослівне виконання цих давніх провіщень? Усе це не раз ми чули, про все це ми як християни знаємо, але водночас щороку для нас Різдво Христове стає «новою радістю» для того, щоби ми відчули його сучасність, щоби подолали час і простір, які відділяють нас від євангельських подій, та усвідомили, що сенс і значення Різдва Христового не губляться у сивій давнині, а залишаються вічно сьогоденними. Адже святкуємо ми не просто народження ще однієї людини, нехай навіть видатної та всесвітньовідомої, а святкуємо ми Різдво Сина Божого, Який стає також і Сином Людським.

Вшановуємо ми Бога Предвічного, Який заради нашого спасіння стає в усьому подібним до нас, приймаючи на Себе «наші немочі і [...] наші хвороби» (Іс. 53: 4), щоби вилікувати їх, як сповістив про це пророк Ісаїя. Поклоняємося ми Тому, Хто не лише був, але і є, бо Він – не підвладний часу та простору, вічносущий і всюдиприсутній. Думкою і почуттями ми долаємо простір і час, звертаючись до минулого, але через нашу віру також і Різдво Христове долає відстань до нас, стаючи реальністю сьогодення. Бо воно не просто привід відволіктися від щоденних турбот, посвячувати з рідними й близькими, не просто нагода для подарунків і вітань. Усе це ми можемо побачити в кожному людському святі. Відзначення і вшанування Різдва Христового є значно більшим, бо насправді воно оновлює в нас усвідомлення реальності всього того, що Бог звершив для нашого спасіння.

Дитя у яслах – Христос, Який прийшов із небес – закликає нас оновитися, змінитися.

Почувши звістку про Різдво Христове, ми не повинні вже залишатися такими, які ніби й далі нічого не знають про це. Такими, хто посвятував і забув, такими, для кого сенс відзначення обмежується святковим столом, подарунками та розвагами.

Своїм приходом у світ Бог змінив нашу реальність. Це вже сталося, і ніяк не залежить від нас. Однак від кожного особисто залежить, яку відповідь ми даємо на звістку про Христове народження. Чи ми поспішаємо до вертепу разом із пастухами та волхвами, щоби прославити Народженого, чи поспішаємо разом з Іродом відкинути Його, забути про Нього, бо Він руйнує гріх, до якого ми призвичаїлися? Чи ми приносимо дари любові й добрих справ, через які визнаємо у Сині Діви Бога Предвічного, у Немовляті – Спасителя світу й обіцяного Месію, чи лише маємо у святі Різдва Христового черговий привід для обміну подарунками?

Відповідь на заклик залежить тільки від нас самих. Ба більше, неможливо дати цю відповідь лише один раз, бо вона потребує щоденного поновлення у нашому виборі, коли визначаємося, чи чинити нам за законом Божим, чи підкоритися владі гріха. Саме тому, кожного року через святкування Різдва Христового ми оновлюємо наше усвідомлення божественної присутності, наше пізнання істини, наше розуміння власного обов'язку перед народженим Сином Божим. Дорогі брати і сестри!

Бажаю, щоби усвідомлення вічного значення Різдва Христового спонукало нас до побожних роздумів та дій не лише у свята, але і впродовж усього нашого життя, і приносило добрі плоди. Як Предстоятель помісної Української Православної Церкви щиро вітаю всіх вас із Різдвом Христовим, а також із Новим Роком. Хоча минає вже восьмий рік, як Україна вимушена жити, обороняючись від агресії;

хоча вже два роки нашу країну і все людство турбують випробування, пов'язані з пандемією, однак ніщо не здатне відібрати від нас великої, надзвичайної радості, яку звістка про народження Сина Божого приносить у світ.

Святкуючи, ми не можемо забути про тих, завдяки кому ми маємо мирне небо над головою і можливість зібратися за різдвяним столом, – про воїнів, які захищають Україну від ворога видимого, від нашествия чужинців, та про лікарів і медичних працівників, які борються за наше тілесне здоров'я. Згадаймо їх у наших молитвах і попросімо для них Божого захисту й опіки.

Згадаймо також і наших братів та сестер, які вимушені на окупованих українських землях відзначати свята в неволі. Згадаймо про полонених і несправедливо ув'язнених та попросімо в Господа для них захисту і швидшого звільнення. Ми віримо, що з Божою допомогою й об'єднаними зусиллями ми досягнемо визволення Донбасу і Криму, досягнемо перемоги в боротьбі за правду і справедливого миру.

Вітаю з Різдвом Христовим та Новоліттям Президента, уряд, парламент України, очільників місцевих громад і всіх, хто покликаний працювати на благо українського народу та здійснює служіння йому. Нехай Господь надихає вас мудрістю та допомагає у добрих справах!

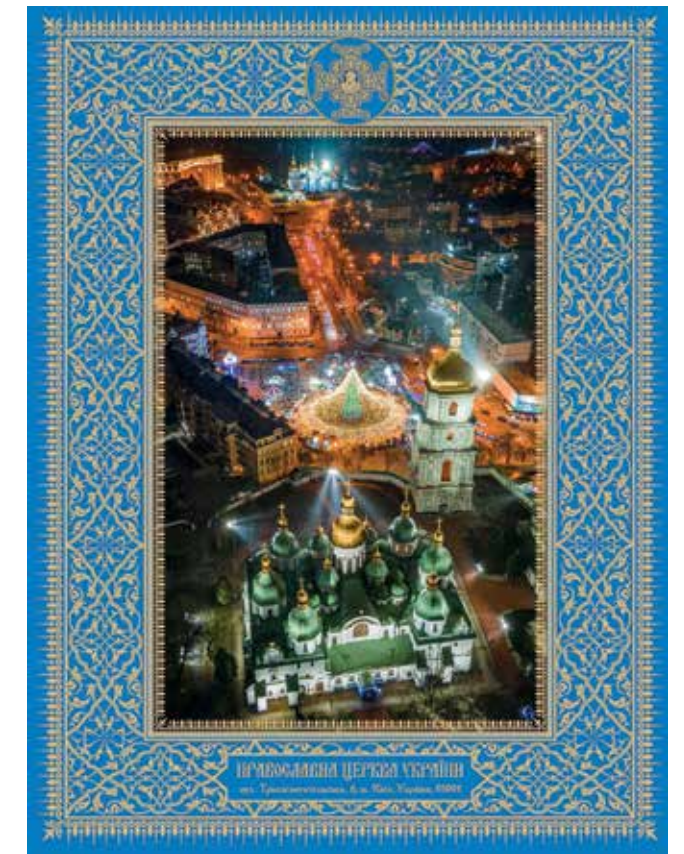
У ці святкові дні піднесімо подяку Господу за всі Його благодіяння, виявлені до нас, до Церкви й до України. Нехай Бог допомагає нам надалі утверджувати єдину помісну автокефальну Українську Православну Церкву, долаючи поділи та непорозуміння між одновірцями, а також дає силу й мудрість українському народу зберігати єдність і суспільний мир, протистояти агресору й досягти перемоги. Якими б не були зовнішні обставини і де

б вам не доводилося відзначати цьогоріч свято – нехай радість Різдва Христового наповнить ваші серця, відганяючи турботи та скорботу, а світло Віфлеємської зірки нехай спрямовує до Сина Божого, нагадуючи, що Месія, Спаситель прийшов у світ, приніс нам світло правди та надії, і це «світло в темряві світить, і темрява не огорнула його» (Ін 1: 5).

**ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!
СЛАВІМО ЙОГО!**

+ Епіфаній
Митрополит Київський і всієї України,
Предстоятель Православної Церкви України

Різдво Христове,
2021/2022 року Божого,
м. Київ

ВІТАЮ З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ!

Митрополит
Київський
і всієї України
Епіфаній

ПРОМОВА МИТРОПОЛИТА ЕПІФАНІЯ НА ЗУСТРІЧІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ РАДИ ЦЕРКОВ І РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРОМ УКРАЇНИ

Вельмишановний Денисе Анатолійовичу!

Шановні брати – члени Ради

та всі учасники нашої зустрічі!

Найперше хочу подякувати за те, що Ви, як Прем'єр-міністр, попри завантаженість справами додержуєтеся своєї обіцянки та нашого спільного рішення щодо регулярних зустрічей з Радою Церков. Ми цінуємо наш діалог та переконані, що він є корисним для всіх його учасників.

Якраз вчора ми мали можливість пересвідчитися у цьому, коли Верховна Рада України нарешті остаточно підтримала закон про Службу військового капеланства. Багато років ми йшли до законодавчого врегулювання капеланської справи, особливо важливої в умовах триваючої російської агресії проти України. Уряд, зокрема Міністерство оборони, виступали партнерами у підготовці законопроекту, а його підтримка майже трьомастами депутатами у сесійній залі засвідчила високу якість багатосторонньої праці. Тепер Кабінет міністрів має ухвалити необхідні рішення для введення закону в дію з 1 липня наступного року. Сподіваємося, що попри неминучі труднощі, можливо навіть перешкоди – спільними зусиллями цю добру справу буде довершено.

Також ми знаємо, що Верховна Рада звернулася до Уряду з пропозицією щодо створення Державної служби у справах дітей. Раніше на наших зустрічах ми не раз говорили про велике завдання, яке стоїть перед державою і всіма суспільними інституціями – подолання демографічної кризи, зокрема через підтримку сім'ї. Адже саме сім'я є тим найкращим місцем, де відбувається народження, зростання, виховання дитини. Ніхто і ніщо не можуть дитині повноцінно замінити люблячих батьків та родини.

Тому на мою думку при розгляді питання, порушеного Верховною Радою, слід бачити більш широке завдання, яке стоїть перед державою – не лише розв'язувати проблеми, які виникають у дітей через соціальну

незахищеність, втрату батьків і сирітство, через насильство або з інших причин, але і повноцінно дбати про сімейну і демографічну політику. Для цього має бути сформований повноважний і відповідальний орган влади, і релігійна спільнота готова підтримати його діяльність, бути партнером у досягненні нашої спільної мети – побудови кращого майбутнього для України.

Продовжуючи цю тему доведеться сказати і певні неприємні для нас речі. Протягом багатьох років наша Рада, яка представляє релігійну спільноту України, доводить шкідливість ратифікації державою так званої «Стамбульської конвенції». Нам прикро знову чути, що на державному рівні не прислухаються до тих заперечень і пояснень, які надають експерти. За цей час ми остаточно переконалися, що прихильники конвенції насправді переймаються більшою мірою не протидією домашньому насильству як такому, а можливістю під цим приводом внести в українське законодавство розділення між поняттям природної статі та уявного гендеру. На цьому фундаменті вони хочуть і далі просувати порядок денний гендерної ідеології, аж до запровадження цензури і кримінального переслідування тих, хто вважає одностатеві сексуальні стосунки гріхом – як це є у низці країн, які раніше стали на подібний шлях. Вже минуло кілька років від часу, коли за підтримки в тому числі і нашої Ради були ухвалені закони, через які впроваджені механізми протидії домашньому насильству – навіть кращі і більш ефективні, ніж пропонує конвенція. Ми вважаємо за справедливе, щоби перш ніж далі просувати ратифікацію цього ідеологічного документа, держава уважно вивчила – як використовуються ці вже існуючі механізми, як вони наповнені змістом і підкріплені створенням відповідних підрозділів, напрацюванням практики тощо. і якщо необхідно внести якісь додаткові речі, зробити боротьбу зі злом домашнього насильства ще більш ефективною – дуже просто зробити це через доповнення вже існуючих законів, а не через суспільне збурення і примус.

Тому ще раз звертаюся до Вас, як глави Уряду, і це є наша спільна позиція, з проханням зосередити увагу на

поліпшенні вже існуючих законів. Просування ж конвенції, в якій змішано добрі речі протидії домашньому насильству з протиприродною гендерною ідеологією лише поглибить протистояння в суспільстві. Протягом XX століття на догоду новомодним ідеологіям над нашим народом поставили не один експеримент, від наслідків чого Україна не може оговтатися і досі. Не варто практику таких ідеологічних експериментів продовжувати у XXI столітті.

Від цього світоглядного питання хочу перейти до іншого, яке має матеріальний вимір та теж турбує релігійну спільноту – формування цін на газ і, відповідно, комунальних тарифів.

Ми дякуємо Вам за ті кроки, які вже були зроблені Урядом, щоби пом'якшити удар, який різкий стрибок цін на газ завдав усім нам. Збільшення ціни, подекуди навіть у 4 рази, важким тягарем лягає на громади, на

парафіян, які вимушені або відмовлятися від опалення, або накопичувати борги. Сподіваюся, що спільними зусиллями усіх зацікавлених сторін ми зможемо досягнути довгострокового рішення, яке враховуватиме, що релігійні організації не є комерційними установами, а тому не можуть бути прирівняні до них.

За браком часу не буду більш докладно зупинятися на цьому питанні, так само як і на іншому, яке ми вже обговорювали, а саме – збереженні на обласному рівні реєстраційних функцій. В рамках реформи обласних адміністрацій існує небезпека, що вони ці функції можуть втратити. Ми говорили про те, що навіть зараз не у всіх областях відповідні підрозділи однаково ефективно виконують покладені на них обов'язки щодо взаємодії з релігійними організаціями. Якщо ж такі функції передані будуть територіальним громадам, які не мають ані досвіду, ані спеціалістів – то ця сфера зануриться в хаос. Що особливо небезпечно на фоні численних зовнішніх та внутрішніх викликів, які стоять перед Україною.

Переконаний, що мої брати у своїх виступах доповнять сказане та порушать також інші питання, які за браком часу не були зараз згадані. Маю надію, що спільними зусиллями через конструктивний діалог для всіх цих проблем буде знайдене належне рішення.

Бажаю всім доброго здоров'я та ще раз дякую Вам, Денисе Анатолійовичу, за особисту увагу і конструктивну співпрацю.

Преосвященні владыки, всечесні отці,
дорогі брати і сестри!
Слава Ісусу Христу!

Сьогодні ми зібралися на спільну молитву для того, щоби найперше подякувати Богові за численні вияви Його милості до нашої Помісної Української Православної Церкви.

Три роки виповнилося від того дня, коли за рішенням Вселенського Патріарха, а також Помісних Соборів Української Автокефальної Православної Церкви та Української Православної Церкви Київського Патріархату в стінах Святої Софії Київської відбувся Об'єднавчий Собор. Тоді, натхнені благодаттю Духа Святого, ми подолали минулі розділення, з'єднавши українське православ'я довкола Київського престолу, відкривши шлях до отримання від Вселенського Патріарха Варфоломія та очолюваної ним нашої Матері-Церкви Томосу про автокефалію. В історичному вимірі три роки здаються строком коротким, нібито незначним. Водночас досвід минулого показує, які надзвичайні зміни можуть статися за такий час.

Влітку ми святкували 30-ліття відновлення Незалежності України. Тоді, на зламі 80-х і 90-х років минулого століття, за такий самий короткий проміжок часу відбулися епохальні зміни: впала кремлівська імперія зла, поневолені нею народи стали на шлях свободи, в Україні після десятиліть атеїстичних державних гонінь розпочалося відродження церковного життя на засадах автокефалії. Водночас все це сталося не раптово, випадково чи саме собою, але як підсумок десятиліть і навіть століть боротьби й праці багатьох поколінь.

СЛОВО ПРЕДСТОЯТЕЛЯ У ТРЕТЮ РІЧНИЦЮ З ДНЯ ОБ'ЄДНАВЧОГО СОБОРУ

Те саме стосується і Об'єднавчого Собору, подолання на ньому минулих розділень, утвердження Помісної Української Православної Церкви, отримання нею Томосу про автокефалію – все це ми маємо як плід багатьох століть праці, молитви та боротьби.

Місце, в якому ми зараз підносимо подяку Богові, нагадує нам про це. Адже за переданням тут перший митрополит Київський і всієї Руси святитель Михаїл ще в час хрещення Княжої держави заклав монастир. Тут, у Михайлівській Золотоверхій обителі, чотири століття тому в найскладніші для українського православ'я часи випробувань знаходився духовний центр відродженої Київської Митрополії, яку очолив святитель Іов (Борецький). Цей храм у чорні роки більшовицького терору був висаджений у повітря і здавалося, що згинув назавжди – але він воскрес з небуття, ставши символом воскресіння Української Церкви, української державності, символом непереможності Божої правди, символом успіху боротьби нашого народу за гідність і свободу. Усвідомлення того, що три роки буття Православної Церкви України є лише продовженням її понад тисячолітньої історії, коріння якої сягає євангельської проповіді в наших землях апостола Андрія Першозваного, накладає на кожного з нас особливу відповідальність. Тому нам належить дбайливо зберігати плоди праці багатьох поколінь наших попередників, примножити їх та з гідністю передати наступникам. Нам належить вивчати уроки минулого, усвідомлювати виклики і небезпеки, уникати помилок, надихатися подвигами, не боятися труднощів. Адже на багатьох прикладах ми бачимо, як з Божою допомогою, маючи тверду віру, єднаючи зусилля, самовіддано працюючи, вірні працівники на ниві Господній навіть неможливе роблять реальністю.

Саме такою реальністю, про яку ще донедавна багато хто казав, що це неможливо, стала Православна Церква України. Пам'ятаєте ті голоси, які запевняли, що ніколи Вселенський Патріархат не надасть Українській Церкві Томосу про автокефалію? Які твердили, що

українці не здатні єднатися, не здатні полишити минулі непорозуміння та чвари заради спільної доброї мети? Які казали, що ми не маємо досвіду і не здатні соборно розбудовувати власну Помісну Церкву?

Спільними зусиллями вірних, духовенства та єпископату за ці три роки було доведено, що ці голоси були неправдивими. Нам вдалося подолати численні зовнішні та внутрішні виклики, не допустити знищення добрих плодів Об'єднавчого Собору, зміцнити церковну єдність, утвердитися, як визнана Помісна Церква. Видимим знаком наших досягнень став візит Вселенського Патріарха Варфоломія і наша спільна подячна молитва тут, в цих стінах, та у Святій Софії Київській. Вперше в історії Предстоятель нашої Церкви-Матері прибув до Української Православної Церкви як автокефальної і успіх цього візиту, попри всі намагання недоброзичливців, засвідчив вірність рішень Об'єднавчого Собору і Патріаршого Томосу.

Безперечно, що наші досягнення і успіхи не можуть бути приводом для того, щоби заспокоїтися і вважати працю завершеною. Розбудова Церкви – неперервний процес, який щодня стикається з новими завданнями та викликами. Тому, дякуючи з глибини серця Богові за всі Його благодіяння, які були на нас, ми водночас підносимо до Нього гарячі молитви про допомогу, натхнення, мудрість, примноження сил, щоби і надалі ми плідно працювали і досягали нових добрих плодів.

Ми просимо Господа про перемогу і справедливий мир для України, про звільнення поневолених наших братів і сестер, які перебувають в полоні та в окупації. Ми просимо про захист для наших мужніх воїнів, які зараз оберігають Україну від супротивників та про спокій душ тих, хто віддав за неї своє життя. Ми просимо про подолання згубної пошесті. Ми просимо Спасителя, Його Пречисту Матір і всіх святих, які в Україні подвигами просяяли, пом'якшили серця наших православних братів і сестер, які дотепер ворогують проти нас, щоби і вони послідували рішенням Об'єднавчого Собору і Томосу про автокефалію, та разом з нами розбудовували єдину Помісну Церкву.

Дорогі владыки, отці, брати і сестри!
Сердечне спасібі повноті нашої Помісної Української Православної Церкви, всім вам, хто зібрався сьогодні на цю подячну молитву, всім, хто підносить такі ж молитви у всіх куточках України. Особисто хочу всім вам подякувати за підтримку, допомогу, співпрацю, які я бачу і відчуваю з вашого боку, як Предстоятель, за ваші молитви про мене. Без всього цього хрест Предстоятеля стає непосильною ношею, але кожен з вас полегшує його.

Завершенням цих роздумів нехай стануть слова апостола Павла: «Бог [...] нехай сповнить усяку потребу вашу, за багатством Своїм у славі, Христом Ісусом. Богові ж і Отцеві нашому слава на віки віків. [...] Благодать Господа нашого Ісуса Христа з усіма вами. Амінь» (Флп. 4:19-20,23).

ПРОМОВА МИТРОПОЛИТА ЕПІФАНІЯ НА ЗАХОДІ НВ «УКРАЇНА ТА ВСЕСВІТ ПОПЕРЕДУ 2022»

Предстоятель Православної Церкви України Блаженніший Митрополит Епіфаній на запрошення НВ взяв участь у заході «Україна та Всесвіт попереду 2022» та виступив із надихаючою промовою.

У заході, що відбувся у Мистецькому арсеналі, також взяли участь прем'єр-міністр України Денис Шмигаль, віцепрем'єр-міністр України, міністр цифрової трансформації Михайло Федоров, тимчасова повірена у справах США в Україні Крістіна Квін, представники українського бізнесу та активної громадськості.

Організатори заходу так окреслили головну тему події: «2022-й стане роком, коли ми остаточно зрозуміємо: все змінилося. Ковід ще не переможений. Світова економіка потерпає від дефіциту. Суперництво між США та Китаєм загострюється. Європу чекає хвиля виборів та буремний політичний рік. Росія стискає лещата агресії. Настає час гри автократів. Жодних кордонів для диктаторів. Ставки підвищуються. Гібридність набирає обертів. Розмежування стає новою нормою. Чого чекати Україні?»

Блаженніший Митрополит Епіфаній звернувся до гостей із надихаючими словами:

«Поважні гості сьогоднішнього заходу, дорогі брати і сестри!

За кілька днів ми ввійдемо у новий календарний рік. Хтось видихне з полегшенням, що старий, непростий рік завершується. А хтось, навпаки, сумуватиме, що він так швидко пролетів.

Життя не зупиняється, йде своїм ходом. Швидкість змін у сучасному світі така стрімка, що виклик бути і діяти так, щоб жоден день не було змарновано, з кожним роком стає все більшим і складнішим. і природно виникає питання: як справитися з ним? Звідки черпати силу для цього?

Приблизно двісті років тому людство вступило в час великих сподівань, коли здавалося, що прогрес, поступ цивілізації, успіхи техніки принесуть

впевненість у завтрашньому дні, назавжди позбавлять тривоги і страху.

Здавалося, що всі таємниці світу і Всесвіту от-от будуть розкриті, а людина нарешті реалізує всі свої таланти і можливості. Життя більшості людей на планеті дійсно значно змінилось і матеріально покращилось. Ми це можемо не лише відчувати, але й бачити в об'єктивних цифрах – тривалість життя збільшилась, доходи країн в цілому та на одну особу зокрема зросли, більшість людства писемна й освічена, має доступ до благ, про які навіть не думали наші предки ще століття тому.

2021 рік показав, що навіть перед найбільшими викликами сьогодення людина не є безпорадною, як це було колись. Вчені створюють ліки та вакцини, які захищають і рятують багатьох з нас. Вчені створили моделі, які пояснюють причини і прогнозують наслідки глобального потепління. Це знання змушує уряди робити кроки до захисту довкілля, щоби мати

можливість його зберегти і передати наступним поколінням.

Але чому тоді в часи стрімкого зростання благ цивілізації нам і далі доводиться жити у стані тривоги? Треба визнати, що ми в Україні маємо серйозні підстави для занепокоєння, отримуючи новини з фронту, де ледь не щодня проливається кров українських солдатів. Ми маємо підстави для тривоги, отримуючи повідомлення, що сусідня держава збирає війська для відвертої війни.

Що рухає тиранами і диктаторами, які ведуть свої народи чинити зло сусідам? Це неспроможність усвідомити нас як ціле, як народ, об'єднаний єдиним минулим і спільним уявленням про сьогоднішнє. Ми стаємо міцнішими й сильнішими, коли єднаємось навколо спільних історій перемог і поразок, мови, героїв, культури. Тож, найперше: шукайте добро в єдності. Як у давній притчі, коли батько вчив своїх синів триматися разом, пропонуючи їм зламати за раз оберемок гілля і кожну гілочку окремо. Зло ніколи не спить, воно майстерно й підступно розставляє пастки і бар'єри між нами, щоби провокувати конфлікти, щоб розділяти людей.

Для нас серйозним викликом є і залишатиметься надалі не втрачати спілкування з братами і сестрами на тимчасово окупованих територіях, які попри тиск окупантів і російської пропаганди залишаються нашими співвітчизниками. Сьогодні вони позбавлені можливості ходити до рідної церкви, здобувати освіти українською і вільно висловлювати свої погляди. Маючи ці свободи в Україні, багато з нас до кінця не усвідомлює, наскільки важко жити, коли цих простих речей немає. Їхній досвід здатен навчити і нас більше цінувати те, що ми маємо.

По-друге, шукайте добро в справедливості. Церква радіє доброму успіху людини, досягнутому талантом і працею, бо бачить у ньому приклад для усіх. Саме тому ми хочемо, щоби корупція, яка руйнує такі успіхи й нищить добрі плоди праці, стала суспільно неприйнятною. Щоб не лише іноземні партнери називали корупціонерів і вводили проти них санкції, а щоби це повноцінно й ефективно робили наші правоохоронні органи і суди.

Праведність судів не раз згадується у Священному Писанні як категорична вимога Всевишнього. Правосуддя не може бути вибірковим, політично

мотивованим і безнадійним для звичайних громадян. Без вирішення цієї проблеми саме майбутнє суспільства і держави під загрозою, бо не можна миритися з тим, що є злом в очах Бога.

Третє джерело добра – в активності. Віра без дій мертва. А тому Церква готова бути разом з усіма, хто діє заради Правди. Ми довели це, коли під час Революції Гідності відчинили ворота Михайлівського монастиря, вдарили у дзвін, створили госпіталь. Ми довели це, коли з першого дня військової агресії Росії стали в ряди волонтерів і надіслали на передову капеланів. Ми з тими, хто діє, працює, допомагає людям у найважчих ситуаціях.

Це і є той досвід двох тисячоліть, який ми продовжуємо нести у сучасний світ. Із кожним днем це відчують все більше наших співвітчизників. Ми – Православна Церква України – Церква давня, яка бере свої початки від хрещення в княжі часи, але водночас – заново народжена, молода та сучасна. Хрещення Руси-України стало не тільки релігійним, але і європейським вибором. Якщо хрещення ми отримали за часів святого Володимира, то Об'єднавчий Собор у Святій Софії й Томос – це оновлення хрещення України, утвердження незалежної Української Православної Церкви.

Ми – відкрита Церква. Для кожного і завжди. Ми не боїмося діалогу, відвертих і чесних розмов. Бо разом ми – сильна і єдина родина, всі ми – брати і сестри, які живуть у рідному домі, який зветься Україна, що зведений не на піску чи воді, а на міцному фундаменті – тисячолітній духовній основі. І тоді ми будемо, подібні «мужеві мудрому, який збудував будинок свій на камені; і пішов дощ, і розлилися річки, і знялися вітри, і ринули на будинок той, і він не впав, бо був збудований на камені» (Мф. 7: 24 – 25).

Ми не впадемо. Бо ми знаємо, звідки ми вийшли, ким є і куди рухаємося. Тож у наступний, 2022 рік, дивимось з розумом, вірою і прагненням найкращого. В кінці року ми оглядаємось назад, щоб осмислити, підсумувати, узагальнити, знайти слова, які не лише пояснюють рік, що минає, але й будуть дороговказами в році майбутньому.

«Perseverance» (наполегливість) стало словом 2021 року за версією Кембриджського словника. Ми справді багато чого завзято і сумлінно робили в цьому році, незважаючи на всі виклики, перешкоди,

труднощі, диверсії і погрози агресора, на пандемію. Слово “Vax” (вакцина) стало словом цього року за версією Оксфордського словника. Дійсно, у світі вакцинація стала чи не головною темою життя суспільства в цьому році. Слово «вакцина» обрали словом року також в Сполучених Штатах Америки.

Словом року для України я б обрав слово «іmunітет». Біологи називають імунітетом – здатність організмів протистояти шкідливим мікроорганізмам. І 2021 рік дійсно був роком, коли Україна розвивала не лише здатність протистояти біологічному вірусу, але формувала несприйнятливості і стійкості до інших «шкідливих та агресивних збудників» – фейків, неправди, путінських погроз, обману, свавілля. Ми разом формуємо розумний імунітет, який заснований не на пропаганді чи оковамилюванні, а на правді, фактах, історії, особистому досвіді й добрих традиціях.

Для глибшого розуміння варто згадати про початкове значення слова «іmunітет». В Римській державі Immunitas називали громади й осіб, вільних від зобов'язань перед імперією. Наш

Immunitas – це можливість жити вільно, в країні, яка більше не керується радянською імперією зла чи її спадкоємцями. Ми вибороли наш Immunitas в століттях боротьби, підтвердили на референдумі 1991 року і відстояли на Майданах. Сьогодні Україна робить визначальні кроки, щоби остаточно вивільнитись з пут російсько-радянської імперії.

Я вірю і надіюся, що нашим, українським словом року в 2022-у стане слово «ПОСТУП» Розвиток, просування вперед, еволюція, щось протилежне відступу, регресу, розділенню та потрясінням. Поступ – неможливий без бачення і віри. Бачення є дороговказом і витвором розуму. Наш розум дозволяє досягнути обрії і визначити прагнення і цілі. Наша віра є силою, яка дозволяє стати на шлях, служить рушієм і підтримкою в дорозі. Так само як світло є одночасно хвилюю і часткою, поступ є одночасно справою розуму і віри. Це і є, як на мене, формула успіху в сучасному світі.

ТОЖ, ВПЕРЕД – І З БОГОМ!».

НАМ УСІМ ТРЕБА БУТИ МАКСИМАЛЬНО ЗОСЕРЕДЖЕНИМИ І ОРГАНІЗОВАНИМИ ЯК НАРОДУ

МИТРОПОЛИТ ЛЬВІВСЬКИЙ І СОКАЛЬСЬКИЙ ДИМИТРІЙ

Візит Вселенського Патріарха Варфоломія в Україну – це знакова та всеохоплююча подія. Хотів би перш за все підкреслити її значення в дусі визнання Православної Церкви України як Церкви автокефальної. Це перший візит Патріарха Церкви-Матері до Церкви-Доньки, яка зайняла належне місце в сім'ї автокефальних церков Вселенського православ'я. Візит Патріарха Варфоломія ще раз підкреслив єдино правильне рішення з надання Томосу про автокефалію Православній Церкві України, яке було еклезіологічно та канонічно правильним й єдиним реалістичним розв'язанням проблеми розділення українського православ'я. «Це був акт відповідальності Матері-Церкви перед мільйонами православних братів», – як заявив в одному із інтерв'ю Вселенський Патріарх Варфоломій.

Закон про капеланську службу у війську давно очікуваний і дуже важливий для унормування провадження праці священників-капеланів серед військових. Він необхідний був лишень тому, що в нас є війна на Сході України. З 2015 року організовано відбувалися поїздки священників в зону військових дій, де питання життя і смерті є до болю загостреним. Приблизно з того часу постало питання про цей закон, який набрав чинності тільки зараз. і ми дякуємо депутатам, які безпосередньо брали в цьому участь і дослухалися до порад тих, хто активно провадить своє пастирське служіння серед військових.

– Що було головною богословською чи просто церковною дискусією минулого року? В Україні чи світі? Як ми з неї вийшли?

Завершується 2021 рік. А Новий рік та каскад різдвяних свят для України завжди мають додаткові радості, це завжди річниця автокефальних подій: Собору, власне надання Томосу. Це час і теплих святкувань, і глибоких переосмислень. Яким був цей рік для вірян, як пройшла свої перші роки Православна Церква України? Релігійна правда вирішила обговорити це з митрополитом Львівським та Сокальським Православної Церкви України Димитрієм.

– Владико, хотілося б поговорити про головні події для Церкви в 2021 році.

– Цей благословенний рік, який добігає до свого завершення був надзвичайно багатий на події. Попри певні обмеження, ми навчилися жити з викликами, навіть інколи здається, що вони нас постійно супроводжували. Кожний бачить і може виокремити свої події. Мені ж, як ієрарху Православної Церкви України, хотілося б назвати дві головні: візит в Україну Вселенського Патріарха Варфоломія і, напевно, прийнятий Верховною Радою закон про капеланську службу у війську. Ці дві події мають своє неабияке значення і вимір щодо Православної Церкви України як помісної та автокефальної.

– Я не можу зараз точно пригадати таких яскравих богословських диспутів світового рівня чи в Україні. Мені здається, що їм присвоєно занадто високе поняття «богословська дискусія». Що я маю на увазі? Ну ось вже чимало років в Україні провадиться дискусія про церковний календар, і як тільки-но ми наближаємось до Різдва чи до Великодня, то запал цих розмов в суспільстві є досить високим. Однак, це не богословська дискусія, а правильно б назвати «церковно-календарна».

Так само ми можемо більш конкретизувати таку проблему, як «онлайн-причастя», яка взагалі нібито ні в які рамки не входить, але її можна було б віднести більш до літургійних з точки зору форми подання причастя і дійсно до тих самих богословських з точки зору «перетворення, або ж переісточення» Святих Дарів. У цьому аспекті виявилось, що Церква ще не зовсім готова до таких дискусій і радше стоїть на своїх вікових позиціях, аніж на модерних і передсудних. Однак, наша Церква виявилася спроможною, хай навіть на такому рівні, як це сталося, провести дискусію і видати перший збірник статей з заданої тематики. Тут маю на увазі духовно-просвітницький центр Переяславсько-Вишневської єпархії та її очільника владу Олександра Драбинка.

На мою думку, ми не достатньо ще осмислили або ж по-богословському не проаналізували виголошені слова Вселенського Патріарха Варфоломія під час його візитації в Україну в серпні цього року. Отже, які головні богословсько-канонічні посили або ж меседжі Патріарха Варфоломія, над якими нам необхідно було б глибоко поміркувати? Перше – це роль Вселенської Патріархії у встановленні автокефалії церков України, Росії, Сербії, Румунії, Болгарії, Греції, Польщі, Албанії, Чехії і Словаччини, які були утворенні з канонічно-юрисдикційного тіла Константинопольської Матері-Церкви. Друге – це Вселенське Православ'я – сполучення непокерованого в дусі зближення у відмінностях. Третє – це надання ще раз глибинної канонічної та богословської оцінки анексії Московським Патріархатом Київської Митрополії 1686 року, яка на той час була відірвана від того ж самого тіла Константинопольської Матері-Церкви. Четверте – це розуміння сутності автокефалії, як такої, на яке виключне право має Константинопольська Церква і мета її надання для зрілої Помісної Церкви. і насамкінець – роль першості за честю Вселенського Патріарха, яка полягає в жертвоному служінні, а не в пихатості влади і просуванню різних отруйних

імперських ідеологем, як це пропонується сусіднім Патріархатом.

Як бачимо, тут більше еклезіологічно-богословських питань. Але чому вони, на мою думку, зараз виникають і пов'язані із Вселенським Патріархатом? Тому що питання автокефалії Української Церкви дуже загострило церковний стосунок трикутника рівня Константинополь-Київ-Москва. і кому ж, як не нам відстоювати зараз позицію Матері-Церкви, яка зробила нам такий дарунок, а у відповідь з боку Москви отримує шквал неправдивих звинувачень. і все це реакція на те, як висловився один релігієзнавець, що «Вселенський Патріарх діяв не каноном примусу, а під примусом канону і обернув свою церковну владу не для покарання, а для вивільнення». Нагадую і повторююсь, що всі ці проблеми виокремлені мною із виступів Всесвятійшого Патріарха Варфоломія під час його візиту до України у серпні цього року.

– За два роки можна вже про це поговорити. Яку нову ідентичність має ПЦУ? Як вона відрізняється від, наприклад, УПЦ КП? і з іншого боку, як відрізняється від інших помісних церков?

– Об'єднана ПЦУ з грудня 2018 року перш за все здолала розділення на ґрунті бажання незалежності та визнання Української Церкви з боку Константинополя та інших Православних церков. Адже ми знаємо, що УПЦ КП і УАПЦ змагалися на одному полі і їхнє бажання об'єднатися в єдину Церкву багато років не могло зреалізуватися через певні амбіції та зовнішні впливи, хоча єдина Православна Церква з колишніх двох УПЦ КП і УАПЦ – це була умова з боку Вселенської Патріархії.

Звичайно ж, що тут ніхто не відкидав об'єднання більш ширшого з УПЦ МП. Я думаю, що колись єпископат УПЦ МП, чи як зараз називають РПЦ в Україні, усвідомить свою непримиренну позицію і зрозуміє, що шанс 15 грудня 2018 року був не лишень у двох архієреїв, а майже у всіх.

Не раз Предстоятелем Православної Церкви України Блаженнішим митрополитом Епіфанієм було заявлено про відкритість нашої Церкви, а відкритість означає не просто заявлені можливості Церкви бути ближчою до людей, але й вирішувати більш конкретніші питання – проблему єдності українського православ'я. До цього, між іншим, закликав Вселенський Патріарх Варфоломій під час відвідин України, який стверджував і запрошував «братів у Христі, ієрархів у цій країні, їхній клір та вірян, які не спілкуються церковно з нами, переглянути цю свою позицію...».

Всередині Православної Церкви України нам необхідно ще багато попрацювати для всебічного порозуміння і пізнання. Треба більш глибокого розуміння того, що нас вже нічого не розділяє, а навпаки, ті можливості, в яких діє Православна Церква України на чолі з Предстоятелем Блаженнішим митрополитом Епіфанієм є її справжньою родзинкою тепер для того, щоб просувати ідею єдності українського православ'я.

– Україна живе ймовірним очікуванням вторгнення Росії. Як має поводитися Церква? Готувати людей? Заспокоювати? Чи є внутрішні розмови про це?

– Потрібно перш за все зберігати внутрішній спокій, бо війни супроводжують історію людства. Звичайно, це є катастрофа у людських стосунках, у відносинах між народами. Той, хто прагне війни є бездуховною

людиною, з втратою всіх можливих здорових орієнтирів у житті, тому що війна відбирає життя, а відібране життя – це горе, і клянуть перш за все ту людину, яка її розв'язала.

Чи буде в Україні війна? Запитання, яке ставить кожний. Не бракує і роздумів над цим. Багато хто чомусь забуває, що вторгнення Росії в Україну вже давно відбулося, і цей факт зафіксовано ще у 2014 році. Церква завжди закликає до миру, Церква проповідує мир, але мир справедливий, а не примусовий. На жаль, така інформація не заспокоює людей, бо вони й так змучені через пандемію і зрештою тою війною, яка триває вже 7 років.

Люди зараз є не зовсім душевно здоровими. Нав'язливі стани та проблеми з депресією ще нікому не вдалося здолати за просто так, і здається, вони є очевидними. Церква повинна не тільки заспокоювати людей, вони повинні їм давати правильні орієнтири, як у цій ситуації діяти і як у цьому всьому не втрачати свободи особистості й здорового глузду, бо може хтось з цих причин хоче навіть накласти певні обмеження на свободи людини. Нам усім потрібно бути максимально зосередженими і організованими як народ.

Методи ведення війни постійно змінюються, і нам усім відомо про такий термін, як «гібридна війна», або ж «інформаційна». У зв'язку з цим необхідно зауважити одну річ. У перших двох війнах (Перша і Друга світові) люди кидали одне в одного величезну кількість сталі. У цю різанину, як про неї зазначав колись Черчіль, були втягнуті народи, а серед них навіть жінки і діти. Він вбачав у цьому народну катастрофу і психологічні зранення та драму цілих націй. Ми бачимо, що щось подібне продовжується і немає нічого нового під сонцем, тільки військові передові технології нагромадили нові витончені види зброї проти людського життя, і це є очевидним.

Я знаю, що дехто проваджує такі розмови про війну, це стосується безпекових питань і того, як діяти на випадок початку війни. Знаю, що такі розмови тривають у Львові, але я до них залучений не був, і не знаю, щоб ще хто з представників релігійних конфесій Львівщини брав у таких зустрічах участь. А так для нас, віруючих людей, завжди залишатимуться актуальними слова Христа Спасителя в найважчі для Нього хвилини зради: «Тоді Ісус говорить йому: поверни меч твій на його місце, бо всі,

хто візьме меч, від меча і загинуть» (Мф. 26, 52). Про це варто пам'ятати усім запаленим до війни головам.

– Чи залишається Церква головним авторитетом у суспільстві? Чи змінюються відносини із суспільством?

– Відносини з суспільством у Церкви ніколи не мінялися, якщо звісно брати сам стосунок Церкви до людського суспільства. Що я маю на увазі? Місія Церкви у людському житті полягає в тому, щоб спасати душі для вічного блаженного життя. Але вплив Церкви на суспільство не тільки в цьому вбачається. Правильніше б сказати тут, що так Церква впливає щодо особистості. Перш за все, Церква здатна преображати суспільство і давати йому відповіді на питання, які його хвилюють. Церква повинна обнадіювати суспільство і слугувати таким собі мірилом справедливості. Саме через це Церкві в різних соціологічних опитуваннях довіряють найбільше громадян, і ця статистика майже незмінна упродовж багатьох років, відколи Церква позбулася тенет безбожного радянського режиму.

Церква і суспільство – це надто широка тема, інколи вона потребує певної конкретики. Все залежить від того, куди буде рухатися суспільство. Онтологічні проблеми диктують свої правила секуляризації. Звісно, Церква з цим ніколи не погодиться. Вона не

згідна з тим, що її вигонять зі школи, з суспільних інституцій, намагаються звести до маргінесу звичаї та традиції, а також і віру українського народу, до нищих почуттів, які межують з так званою «толерантністю». Ну ось одним таким доказом може бути те, що не можна згадувати або ж вживати у суспільному просторі таких назв свят, як «Різдво Христове», «Воскресіння Христове» і т. д. Усе більше в засобах масової інформації з'являється образ в бік релігійних почуттів, або ж їх приниження, нав'язування ідей пов'язаних з руйнацією інституту справжньої сім'ї і т. д. Ми не закликаємо до якогось унормування цих речей на законодавчому рівні, яке б викликало незадоволення у площині свобод, але Церква на це завжди буде реагувати гостро і вказувати на видимий гріховний стан суспільства. А той «Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає!» (Мф. 11, 15).

– Якби ви мали проводити синаксист для ПЦУ, то які головні питання ви б пропонували винести?

– Питання для мене надважке, бо ніколи над цим не думав. Але деякі проблеми назріли і вони власне вже обговорювались на засіданнях Священного Синоду, в яких я брав участь, згідно ротації. Це як правило перші Синоди Православної Церкви України. Одним із головних питань, як на мене, все таки залишається питання освітнього рівня. Сюди я включаю не тільки духовенство усіх санів, але віруючих людей. На

високому рівні Церква повинна подбати про виш, наприклад, це мав би бути Православний Університет. На рівні парафій ми повинні активно впроваджувати діяльність шкіл для дорослих, чи то дітей. Освітня політика Церкви повинна бути питанням номер один. Так само активно ми й надалі повинні продовжувати реформу духовної освіти. Як на мене, вона ще не завершена і потребує перш за все вирішення певної проблематики або ж уточнення місця богослов'я як науки у суспільному та освітньому житті країни. Є ще низка питань, але вони вже заявлені нашою Церквою з вуст її Предстоятеля. Для цього створені синодальні комісії, які у цьому напрямку повинні працювати – статутна, літургічна, міжконфесійних відносин; комісії з вирішення питань соціальної проблематики і т. д. Все це потребує певного часу, а ще більше великих матеріальних витрат. За один день цього всього не можна вирішити. і головне у цьому процесі змін – не забути, для чого покликана Церква і кому в цьому земному житті вона повинна допомогти, на які питання суспільного буття вона повинна відповісти.

Як на мене, то мало б ще раз бути порушене питання пастирської гідності в сучасних умовах секуляризованого суспільства. Здається, що на часі проведення пастирського форуму. Такі вже були, але не в об'єднаній Церкві. Тут є чимало проблем, починаючи з того, яким повинен бути сучасний пастир ПЦУ, і аж до порушення питання покликання, наприклад, до чернечого життя.

– Якими ви бачите відносини із РПЦ. Чи можлива динаміка за нинішнього керівництва?

– Чи готові ми – Предстоятель, діючий Синод – до переговорів з РПЦ в Україні? Так, думаю, що готові, бо наша відкритість до цієї проблеми демонструється вже не один рік. Чи готові з того боку сідати за стіл переговорів? Однозначної і точної відповіді не можу вам дати, з причини того, що це би виглядало так, що я це роблю за них, але не є уповноважений від них цього робити... Це по-перше. По-друге, давайте розміркуємо. ПЦУ – Церква автокефальна, якщо ми сідаємо за стіл переговорів, то ми принаймні ні на кого не оглядаємось, ні в кого не просимо дозволу на те, щоб такі переговори провадити. Тоді це би так виглядало, що у справі єдності ми, як Церква автокефальна, мали б вести переговори з Московою, з РПЦ, з такою ж самою автокефальною Церквою. Але проблема відсутності єдності українського

православ'я є в Україні. Тому ми маємо вести діалог зі структурою РПЦ в Україні, яка називає себе УПЦ (а ми РПЦвУ, чи УПЦ МП, бо ця назва більш для них відповідна). Отже, ми не горді, маємо сідати за переговори з ними.

Однак, існує проблема, УПЦ МП Церква підневільна, тобто така, що залежить від Московського Патріархату. Її очільники у цьому важливому питанні єдності українського православ'я, дискусії чи б пак переговорів, завжди будуть оглядатися на Москву, а тим, хто буде серед очільництва УПЦ МП проявляти будь-який інтерес до переговорів, накивають пальцем з Москви. Ця Церква залежна від політики Кремля, а ви знаєте, що ця політика в Україні має свій імперський інтерес.

Тому перше, аніж вони згодяться з нами вести якісь переговори, вони обов'язково мусять отримати цидулки з Москви, або ж будуть обов'язково зважати на те, яка буде звідти реакція. Залежність є такою, і тут я нічого особливого не відкрив. Просто пересічні віруючі цього не розуміють. В них виникає багато запитань, чому українське православ'я до цього часу не єдине. Але воно не може бути таким з причин залежності статутної, церковної і політичної УПЦ МП від Москви. Багато хто з ієрархів тієї Церкви навіть пропагує єдність з Московою і вважає такий статус сьогодні єдино правильним. Мені здається, що питання єдності українського православ'я є головним у відносинах з РПЦ. А так, ще які відносини? Зустрічаємось при нагоді, на якихось державних заходах, молебнях, панахидах, вітаємось, посміхаємось, говоримо, але від цих ситуативних зустрічей немає результату.

– Чому по-вашому уповільнилися переходи з УПЦ МП?

– З декількох причин. По-перше, не треба думати, що це мав би бути швидкоплинний процес. Віруючі люди завжди є досить консервативними в усіх сферах життя. Вони є обережними, дуже часто інертними до таких питань. Вони є ще досить не свідомими, хоча й відповідно до соціологічних опитувань справа належності до Православної Церкви України, як до автокефальної, виглядає так, що наших прихильників більше. Однак, на парафіях, особливо сільських, є розділення серед віруючих. Конфлікти розділяють мешканців, навіть часто родичів.

По-друге, УПЦ МП організувала сильний спротив переходам, як правило священники, настоятелі храмів цієї Церкви не підтримують переходів, залякують вірних усіляким викляттям.

По-третє, організована централізована фінансова допомога від відомого бізнесмена для провадження судових процесів, підтримки священників, які втратили парафії внаслідок їх переходу до ПЦУ і побудова нових храмів по селах, навіть якщо там залишилися вірними УПЦ МП від сили п'ять-десять хат. Особливо цей процес будівництва видно на Волині.

По-четверте, відомо, що влада окремо в деяких регіонах звичайно ж позиціонуючи себе такою, що не втручається в ці релігійні протистояння, не поспішає перереєструвати громади ПЦУ, особливо перехід з УПЦ МП. Причини на це різні, десь затягуються судові процеси, а десь є на різних щаблях обласної влади чиновники, які є прихильниками УПЦ МП. і останнє, на загальнодержавному рівні до цього часу не спрацював закон про зміну назви однієї із конфесій.

– У одному з сучасних богословських творів є такий поділ, мовляв, ієрархія, автокефалія — рштування Церкви, і що відстань між орденем кліриків та вірними в Церкві століття від століття збільшується. Наша церква — це насамперед спільнота вірних чи спочатку ієрархія?

– Я думаю, що наша Церква – це все таки спільнота віруючих, бо всі ми є царським священством через благодать, яку ми отримали в Таїнствах Хрещення та Миропомазання, і подібно до Христа повинні послужити для Бога та ближнього в цьому земному житті за прикладом Ісуса Христа, Який сказав: «Син Людський не для того прийшов, щоб Йому служили,

а щоб послужити і віддати душу Свою на спасіння багатьох» (Мф. 20, 28). і хоча ми видимо бачимо зовсім інше – церковну ієрархію та духовенство і часто саме так у суспільстві сприймається Церква як інституція, ми повинні намагатися наближати себе до наведених слів Ісуса Христа, бо інакше не може бути.

Церква упродовж свого історичного шляху переживала різні періоди. Хтось із державних мужів її намагався підпорядкувати вузькопрофільним інтересам, як послушну структуру, але ставалося так, що ці держави зникали, а Церква продовжувала жити. Такі питання виникають зараз тому, що в нашому суспільстві є своєрідний запит на простоту, на зовсім спрощенні стосунки, але при цьому не повинен зникати ієрархічний стиль церковного життя і навіть певна, я б сказав, субординація, але не така, як описував її В. Розанов, посиляючись на листа пересічного священника із православної Харківської єпархії від 9 вересня 1905 року: «Владика (а за роками це міг бути архієпископ Арсеній Брянцев. – авт.) приймає усіх священників в передній кімнаті, перед покоюми біля вішалки і галопів, – приймає всіх за одним разом і в присутності мирських людей, і якщо хто зникає або ж не зовсім правильно викладе своє прохання, то таких на сміх піднімає, так що ті, хто полюблив такі комічні сцени, спеціально заходили в передпокої у спеціально визначений для аудієнцій час, поспостерігати, як владика-архіпастир над своїми священниками знущується». Ось такого в сучасній церковній спільноті і в стосунках між ієрархією, священниками та вірними не повинно бути.

Лана Самохвалова,
спеціально для Релігійної правди

ПРОТОІЄРЕЙ ВІТАЛІЙ КУЗІН,
кандидат наук із богослів'я,
проректор з навчальної роботи
Рівненської Духовної Семінарії

Евангельська історія народження Сина Божого, Спасителя світу, Господа Ісуса Христа завжди цікава тим, що розповідає не тільки про прихід Бога у людський світ. Всемогутній Господь завжди перебуває серед свого творіння, але ця історія є початком спасіння людства, котре можна, з розповіді евангельських подій, поділити на дві частини: одна половина людства чекало і готувалася зустріти народження Спасителя світу, інша, навпаки, противилася цьому. Історична доля другої частини людства є трагічною, та для людей, котрі зустрічали втілення Сина Божого й людській природі це був час їх особистої життєвої місії, котра була приготованою для них самим Богом й Божим Промислом.

Серед усіх очевидців події Різдва Господа Ісуса Христа завжди залишається загадковим прихід й поклоніння Божому немовляті мудреців, які прийшли зі сходу, і котрих часто називають «волхвами», «східними магами-чаклунами» або «віщунами». Існує ще одна назва щодо їх найменування «східні царі» або «три царі зі сходу». Всі ці форми їх ідентифікації мають певне евангельське та загальнобіблійне значення, але є неточними з погляду священної біблійної історії, викладеної у книгах Старого та Нового Завіту.

Прихід мудреців для поклоніння Спасителю світу відбувся, згідно евангельського синопсису, після того як минув період очищення жінки за законом

ПОКЛОНІННЯ МУДРЕЦІВ СИНУ БОЖОМУ: ТАЄМНИЦЯ ПРИШЕСТЯ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ МУДРЕЦІВ

пророка Мойсея після народження дитини. Закон про очищення жінки після народження вказував, що породіллі не можна було покидати місце свого проживання до звершення днів очищення. І час проживання Йосифа, Діви Марії й немовляти Ісуса у Віфлеємі тривав приблизно до 50 чи навіть більше днів. Після звершення періоду очищення закон зобов'язував принести батькам в Єрусалимський храм дві жертви: жертва за відкуп первородної дитини чоловічої статі від посвяти Господу та жертву очищення жінки від гріха. Для того щоб принести ці жертви з Віфлеєму до Єрусалиму можна було прийти пішки за дві години, що було зручно для земних батьків Господа, котрі враховували вказані обставини й залишилися проживати в цьому місті. Саме до Віфлеєму, за евангельською хронологією, після принесення жертви у храм, події Стрітіння Господнього – зустрічі праведного старця Симеона й пророчиці Анни з Господом (Лк. 2: 22-38), прийшли поклонитися Сину Божому мудреці [1, 263].

Серед чотирьох евангелістів-апостолів про прихід до немовляти Господа Ісуса Христа мудреців розповідає тільки евангеліст Матфей (Мф. 2: 1-11). Він чітко вказує, що вони прийшли в Палестину, на територію Юдейського царства, яким правив жорстокий цар Ірод Великий, «зі сходу». Як повідомляє апостол Матфей, мудреці розпитували місцеве населення про місце народження юдейського царя: «Де Цар юдейський, Який народився?» (Мф. 2: 2).

Лише почути таке питання, навіть не відповідаючи на нього, в тогочасного жителя Юдейського царства відразу викликало небезпеку смертельної настороженості. Адже цар Ірод I Великий, котрий правив країною за протекцією Римської імперії, безжалісно й по-звірячому придушував будь-яку опозицію проти свого правління. За своє сорокарічне правління Палестиною з 36 р. до Р.Х. по 4 рік по Р.Х. він за підозрою в політичних інтригах проти себе убив трьох синів й дружину, не рахуючи інших родичів й придворних. Тому про прихід мудреців у пошуку народження «Царя юдейського» відразу стало відомо цареві Іроду, котрий викликав їх до себе для розмови з приводу їх візиту.

Якщо врахувати, що Юдейське царство Ірода межувало на сході з Парфянською державою, з котрою часто воювала Римська імперія за контроль над середземноморськими територіями Близької Азії, тоді царю Іроду повідомити проти прихід у його володіння подорожуючих у пошуку народження царя могли за дуже короткий час. Тим більше Ірод як цар славився своїми грандіозними будівельними проектами, в його державі була збудована широка мережа укріплених фортець, які контролювали всі внутрішні та зовнішні шляхи до Юдейського царства. Також він створив спеціальну таємну поліцію, котра вистежувала бунтівників,

опозиціонерів й небажаних претендентів на монархічну владу, така таємна служба могла відразу виявити й доправити до Ірода мудреців [7, 514].

Зміст розповіді апостола Матфей відразу вказує, що мудреці зі сходу були приведені до царя Ірода, котрий випитував їх про появу нового претендента на його владу. Відповідь мудреців була чіткою: «ми побачили Його зорю на сході й прийшли поклонитися Йому» (Мф. 2: 2). Із спілкування царя Ірода з мудрецами (Мф. 2: 2-9), помітно, що вони необізнані в політичній ситуації, вони не знають про жорстокість царя Ірода, котрий ціною смерті усував усіх претендентів на своє царювання. Сам Ірод, здивований незнанням про народження нового царя на своє царство і у своїй державі, проводить спеціальне розслідування, збирає представників Синедріону – членів вищої релігійної влади в ізраїльському народі від IV ст. до Р.Х. по I ст. по Р.Х., а також книжників, спеціальних юристів з Закону Мойсея та знавців священних старозавітних книг. На цій нараді цар Ірод дізнався, що «Цар юдейський» має народитися у місті Віфлеємі, згідно з пророцтвом пророка Міхея (Міх. 5: 1). Мудрецам це пророцтво було невідомим, їм повідомляє Ірод про місце народження й відправляє їх до міста Віфлеєму, таємно вже виношуючи план ліквідації нового претендента

Модель Храму Ірода, Єрусалим

на царювання (Мф. 2: 3-9). У розмові царя Ірода з мудрецькими зрозуміло, що вони не знають про пророцтва пророка Міхея (Мх. 5: 1), що Цар юдейський, Месія, має народитися у місті Віфлеємі. Але вони знають про точний час народження Месії, що він буде новим царем Ізраїля, тобто Вселенної, і до місця народження їх веде зоря. Таким чином, ці три фактори є ключовими для ідентифікації та відповіді на питання: хто такі мудреці? ким вони були? і яку частину людства й релігійної спільноти представляли?

Отже, з євангельської історії апостола Матфея відомо, що мудреці, які поклонилися Богонемовляті й принесли дари, прийшли: найперше, зі сходу, де вони жили і знали про час народження Ісуса Христа; по-друге, їх привела зірка чи зоря, що вказала на народження Спасителя; по-третє, на знак вшанування Сина Божого, вони принесли в дарунок Йому спеціальні царські дари, котрі приносилися особам царського значення.

Щоб дізнатися, ким насправді були мудреці «зі сходу», найперше потрібно з'ясувати: як у Євангелії від Матфея можна розуміти зміст поняття «схід»? Слово «схід» для тогочасного жителя Палестини, яким й був апостол Матфея, означає географічний простір за межами його краю. У біблійній географії сходом часто називається Вавилон, Халдея, Месопотамія, Персія і навіть Аравія, саме з цих країн могли прийти мудреці, котрих євангеліст називає «мудреці зі сходу».

У грецькому тексті Євангелії від Матфея слово «мудреці» передається через поняття «μαῦροι», що перекладають дослівно як «маги». Так стародавні перси називали учнів жреця Заратустри чи Зороастра, котрий в VII ст. до Р.Х. серед перських племен заснував нову релігію зороастризм [11, 264-265]. Пізніше цим поняттям називали людей, котрі займалися інтелектуальною діяльністю, тобто тогочасною наукою, були обізнані у важливих предметах знання, серед яких була астрономія, математика, геометрія тощо.

Месопотамія або Межиріччя, що значить «земля між річками», географічно є колискою першої світової цивілізації людства. Тут виникли й сформувалися перші наукові знання, котрі допомагали населенню цього регіону активно займатися землеробством або агрономією. Це сприяло розвитку інших наукових

дисциплін, пов'язаних між собою, а саме: математики, геометрії, іригації, архітектури й астрономії. Без існування чіткої календарної системи неможливим є ведення землеробства, тому астрономія чи дослідження атмосфери було тут пріоритетною інтелектуальною зайнятістю [8, 52-53].

Оскільки до XV ст. – Нового часу – всі тогочасні наукові знання розвивалися в межах релігії, то і поняття «маги» означало в Месопотамії не тільки людей релігійного стану, тобто жерців зороастризму, але і всіх, хто практикував раціональний вид професійної зайнятості. Древньогрецькі античні письменники й філософи, особливо Аристотель, у своїх творах поняттям «маги» називає вавилонських філософів, котрі у своїй мудрості навіть перевищували греків [11, 265].

За дослідженням історика сходознавця й лінгвіста з шумерської мови І.М. Дзяконова, слово «маги» спочатку означало плем'я мідійців, які населяли в древності сучасний Іран. З цього племені походив Зороастра, найбільше його послідовників було саме в цьому народі, котрий поширив зороастризм на персів і халдеїв. Потім «магами» називали жерців зороастризму, котрі передавали своє посвячення у спадок, і щоб набути значного впливу, маги поступово концентрували у своїй касті всі тогочасні наукові знання. У часи Першої перської імперії (VI-III ст. до Р.Х.) маги стали впливовою спільнотою при дворі династії Ахменідів, створивши свій орден, який вірно служив перським монархам. Пізніше в часи еллінізму на сході в III-I ст. до Р.Х. маги втратили своє політичне становище, стали закритою групою, деякі емігрували до Римської імперії. Тут вони набули нехорошої слави, вважалися шахраями, обманщиками, а у пізній Римській імперії вважалися злочинцями [6, 433-435].

Таким чином, у час народження Ісуса Христа маги представляли на сході впливову частину суспільства, до котрої зараховувалися здібні й розумні люди. Вони були освіченою частиною населення і не завжди практикували релігійний культ Зороастризму чи східної вавилонської та іранської магії. Текст Євангелія від Матфея на це чітко вказує, що мудреці зі сходу поклонилися Спасителю як Богові, знаючи, що Він є істинний Син Божий. Знати про це вони могли із книг Старого Завіту, а саме з пророчої Книги пророка Даниїла, де говориться про час пришествия Сина Божого, після зміни чотирьох великих світових держав [10, 160-161].

Книга пророка Даниїла – єдина пророча книга Старого Завіту, котра викладає пророцтво про точний час народження Господа Ісуса Христа. Про це особливо говориться у 2-му, 7-му, 8-му та 9-му розділах, де пророк пояснює, що після вавилонського царства, настане перське царство, потім грецьке царство Олександра Македонського та його спадкоємців, а потім буде час могутньої Римської імперії. Коли ця держава заволодіє територіями цих попередніх монархій і стане панувати над ізраїльським народом, тоді настане Царство Всевишнього: «А царство, влада і велич царів, що під усім небом, буде дано святим Всевишнього, і Його царство – вічне царство, і всі влади йому служитимуть і слухатимуться» (Дан. 7: 27).

Ця пророча книга Старого Завіту була написаною в період великого вавилонського полону ізраїльського народу, котрий тривав з 605 по 538 роки. Південне Юдейське царство було завойоване царем вавилонським Навуходоносором II, продуктивна частина народу, як покарання за супротив, була переселена до Месопотамії, виконувати будівельні та іригаційні роботи. Серед полонених були два великі пророки Старого Завіту – пророк-священик Єзекиїл та пророк-царедворець Даниїл.

Перебуваючи серед полонених вони були покликані до пророчого служіння у Вавилоні й відіграли важливу роль у відродженні істинної старозавітної віри. Пророчі книги Єзекиїла та Даниїла були написані тут, і в цих книгах вони переказували пророцтва інших старозавітних пророків про спокутування полоном гріхопадіння народу через порушення завіту з Богом. Після мученицької смерті пророка Єзекиїла в 570 р., який відродив у полоні старозавітну Богоодкровенну віру, через вивчення полоненими книг Святого Письма, духовним вождем став пророк Даниїл.

Він за свою вродливість й інтелектуальні здібності потрапив на служіння до двору халдейських царів, де прославився тлумачом снів царя й провісником майбутнього. За що пророк Даниїл був поставлений головним над усіма магами – «мудрецькими Вавилону» (Дан. 2: 48). Після падіння Вавилонського царства у 540 р. при дворі перського царя Кіра II, потім Дарія I, становище пророка Даниїла стало ще більше високим. Він став радником перського царя Кіра II, на основі Книги пророка Ісаї (Іс. 45) пояснив йому, що він має

визволити з полону ізраїльський народ, бо він обраний Богом, щоб підготувати пришествя справжнього царя світу. Перед завершенням вавилонського полону в 538 р. пророк Даниїл провістив два важливих пророцтва: «Видіння чотирьох могутніх імперій напередодні появи царства й царя Всевишнього» (Дан. 2, 7-8) та «Одкровення про сімдесят седмиць» (Дан. 9). У цих пророцтвах чітко повідомлено, що «Цар юдейський», до якого прийшли поклонитися мудреці зі сходу, народиться у період завоювання Римською імперією ізраїльського народу [10, 163-164].

Пророк Даниїл не повернувся на батьківщину, він залишився у Вавилоні, разом із своїми

Пророк Даниїл

трьома друзями, котрі також посідали важливі державні посади. До Палестини, відбудовувати храм Господній, та Єрусалима повернулася лише невелика частина полонених, більшість ізраїльтян залишилося й утворило свою релігійну і культурну общину, котру започаткував пророк Даниїл. Перські царі не забороняли підкореним народам сповідувати свою віру, пізніше під впливом культурної асиміляції юдейська община злилася з місцевими етносами, але зберігала свою релігійну ідентичність у дещо змінений формі.

Про старозавітну ізраїльську діаспору Вавилону відомо дуже мало. Як у Месопотамії жили нащадки полонених, яких релігійних традицій дотримувалися під час Другого Єрусалимського храму невідомо й до Різдва Христового невідомо. Якщо з старозавітною юдейською діаспорою в Єгипті між юдеями Палестини в IV-I ст. були тісні контакти, сформувалися дві традиції біблійного кодексу – зібрання книг Старого Завіту, палестинський та олександрійський, грекомовний та івритський, то про юдеїв вавилонських практично дуже мало інформації.

Після завершення вавилонського полону в 539 р. до Р.Х. вся релігійна активність знову зосереджується на Єрусалимі, де в 516 р. було відбудовано храм, потім первосвященик Ездра тут в 450-х роках упорядкував канон книг Старого Завіту, поділивши їх на Закон, Пророків й Писання. Чого не було у період історії ізраїльського народу до полону й у час полону. І це пояснює також той факт, що мудреці із сходу знали про час народження й місцевість народження Спасителя, але не володіли інформацією про місце народження Сина Божого у місті Віфлеємі (Міх. 5: 1). Адже це пророцтво було невідоме полоненим, оскільки не був ще зібраний єдиний кодекс священних книг Старого Завіту, котрий впорядкував в єдиний корпус пророк-первосвященик Ездра [5, 26-28].

Полоненим ізраїльтянам у Вавилоні, з розгляду книг пророків Єзекїїла та Даниїла, були доступні: П'ятикнижжя пророка Мойсея, книги пророка Ісаї, Єремії тощо. На ці книги найчастіше є посилання у біблійних старозавітних пророчих книгах написаних у вавилонському полоні. Тому мудреці зі сходу є нащадками полонених юдеїв, які на час народження Сина Божого вже декілька століть проживали в іншому культурному й етнічному

середовищі. Через політичні конфлікти на Близькому Сході, вони були відрізані від релігійного спілкування з палестинськими юдеями або просто стали закритою групою через свою віру. Так можна вважати на тій підставі, що в Месопотамії за царювання династії Селевкідів (312-64 рр. до Р.Х.) насильно насаджувалася елліністична язичницька релігія, а у Парфянському царстві (60 р. до Р.Х.-227 р. по Р.Х.) практикувався строгий зороастризм. Мабуть, ці причини змусили нащадків ізраїльського народу й учнів пророка Даниїла зберігати свою конфіденційність й закритість, через що вони називалися для новозавітного часу поняттям «маги» [5, 100].

Відчуженість або ізольованість вавилонських мудреців, які сповідували старозавітну віру, пояснюється іще й тим, що у часи народження Спасителя у Месопотамії спільнота магів-астрономів була дуже нечисленною. Бо вавилонська астрологічна наука перебувала у занепаді через домінування при дворі парфянських монархів окультного й магічного вчення, ніж розвиток раціонального знання, що практикувалася за халдейських й перських монархів [5, 100].

Крім цього існує ще одна версія щодо походження мудреців зі сходу. Нерідко їх асоціюють з нащадками язичницького мага Валаама, котрий походив з Вавилону. Він був найнятий царем племені моавитян Валаком, щоб він прокляв ізраїльський народ, сподіваючись що після цього успішно переможе їх. Валаам за свої магичні дії отримав від моавитян платню, але у момент виголошення прокляття був зупинений Богом і виголосив благословення ізраїльському народові, сказавши таке пророцтво: «... Сходить зірка від Якова і постає жезл від Ізраїля...» (Числ. 24: 17-24) [5, 101]. Зміст пророцтв Валаама вказує, що він передбачив перемогу ізраїльського народу над своїми ворогами, серед яких буде жити в Палестині, тобто Обітованій землі. Але в його пророкуванні не вказується на час народження Сина Божого, та і сам Валаам пізніше під час війни ізраїльтян з мідіанами був убитий за своє чаклунське служіння (Числ. 31: 8). В інших текстах книг Слова Божого про Валаама згадується як про грішника, що за гроші служив провидцем лукавого (2 Пет. 2: 15, Юд. 1: 11, Откр. 2:14). Тоді як євангеліст Матфей описує мудреців зі сходу, не пов'язуючи їх із будь-якою практикою магії, вони прийшли поклонитися Господу як подорожуючі, принесли відповідні Йому дари, знаючи, що Він є ідеальний цар, священник й пророк.

Розповідь євангеліста Матфея доводить, що мудреці знали деякі старозавітні пророцтва. Найперше, це пророцтво про народження єдиного царя з династії царя Давида, коли плем'я Юди втратить своє царське становище в ізраїльському народі (Бут. 49: 10). Другим важливим пророцтвом, відомим мудрецям, є передбачення вищезгаданого мага Валаама про те, що влада над світом належатиме царю Ізраїля (Числ. 24: 17-24). Третім пророчим джерелом є Книга пророка Даниїла, котра орієнтувала мудреців на історичний час і рік народження Сина Божого [4, 28].

Євангеліст Матфей описує зірку, котра вела мудреців до місця народження Сина Божого, не як явище астрономічне, а як подію надприродну, котра була доступна для бачення тільки мудрецям зі сходу. Зорю «царя Юдейського», так можна умовно назвати це небесне явище, апостол характеризує так: «ось зоря, яку побачили на сході, ішла перед ними, доки не зупинилася над місцем, де було Дитя» (Мф. 2: 9). Отже, ця зірка для них була дороговказом, указувала шлях до місця, де народився Господь, тобто до міста Віфлеєма.

Проте мудреці дізналися про народження Сина Божого, котрого вони називали «Царем юдейським», від явлення зірки, але вони значить і чекали на народження Господа у вавилонській країні, котра на той час була Парфянським царством. І в розповіді євангеліста Матфея помітно, що зірка тільки привела мудреців до Віфлеєму, котрі знали, чекали й готувалися до народження Сина Божого, і щоб принести йому свою шану й дари.

Візантійська мозаїка, бл. 565 рік, Сант-Аполінаре-Нуово, Равенна, Італія.

Що це була за зірка? Який це був небесний феномен? Це тема окремого дослідження. Щодо теми зірки, котру бачили й за котрою йшли мудреці, існує декілька пояснень, але мудреці зі сходу точно розуміли й знали, що вона вказує на час й місце народження Сина Божого, на Котрого вони також чекали і вірили як у свого Бога-Спасителя. І з приводу феномену бачення мудрецями зірки є дві поширені версії: 1) віфлеємська зоря – це надприродне явище дане Богом мудрецям, доступне тільки для їх бачення, щоб привести їх до Сина Божого; 2) віфлеємська зоря – явище астрономічне, парад планет, політ комети, чи народження нового небесного тіла в космосі. Тим більше грецьке слово «αστέρι», що використовується в Євангелії від Матфея (Мф. 2: 2), вказує як на будь-яке астрономічне явище, тобто це може бути зірка, сузір'я, комета. Та як було сказано попередньо, мудреці зі сходу добре розбиралися у даній царині тогочасного астрономічного знання [7, 562].

Оскільки вивчення й спостереження для мудреців за космічними явищами було професійним заняттям, вони точно розрахували час народження Ісуса Христа й відповідний час приходу до Нього для поклоніння. З погляду існуючих версій на походження віфлеємської зорі, в будь-якому випадку вона вказувала їм на місце народження Сина Божого, орієнтуючи їх у географічному просторі Палестини. Приблизний час їх подорожі від місця свого проживання до Віфлеєму міг тривати від 1-го року до 6-ти місяців, що цілком є реальним для того часу.

Про те, що мудреців зі сходу не можна вважати магами чи чаклунами у прямому сенсі цих понять, говорить також і вираз, який вони використовують шукаючи місце народження Ісуса Христа: «Де Цар юдейський, Який народився?» (Мф. 2: 2). Вираз «цар юдейський» є не типовим для старозавітної історії, так не титулував себе жодний цар з династії Давида чи Хасмонейів (Маккавейів). Так Господа називав на суді тільки римський прокуратор Понтій Пілат, знаючи точно, що нащадки царя Ірода були незаконними царями, й тогочасний ізраїльський народ мріяв про повернення царя з роду Давида, коли їх держава була вільною та могутньою. Коли цар Ірод почув про народження «царя юдейського» він дуже занепокоївся, це значило для нього кінець його правління та його наступників. Мудреці цим виразом-титолом доводять, що вони знають про народження справжнього царя з роду Давида, влада його буде всемогутньою й світовою, розуміють мету

та значення свого візиту до Сина Божого. Мудреці поклоняються Ісусу Христу як Месії, Сину Божому, на що вказує текст Євангелія: «увійшовши в дім, побачили Дитя з Його Матір'ю Марією. Упавши на коліна, вони поклонилися Йому і, відкривши свої скарбниці, піднесли Йому дари – золото, ладан та смирну» (Мф. 2: 11). Грекомовний текст Євангелія від Матфея слово «поклонилися» передає дієсловом «προσεκύνῃσαν», що лексиці грецької мови часів Нового Завіту означало дію поклонятися тільки Богові чи богам. Євангеліст Матфей цим словом передає поклоніння мудреців немовляті Ісусу Христу як Богові, вони звеличують Його як очікуваного Царя-Бога світу [4, 30-31].

Мудреці падають перед Спасителем на коліна й поклоняються Йому, підносячи свої дарунки, котрі символізують вшанування людей царського походження. Це типова традиція для античної східної культури, бо цар на сході володіє життям людини від народження до смерті. Отримує право царського престолу з волі Божої, через що золото символ матеріального багатства держави-царства, ладан означає божественну достойність або зв'язок з Богом, бо цар – це верховний священник, а смирна вказує на тілесну чистоту монарха, святість його життя до самої смерті [4, 32].

На час приходу мудреців до Віфлеєму, Господь з батьками перебував у місцевому орендованому будинку чи готелі. Саме сюди прийшли мудреці для поклоніння майбутньому цареві світу, подарувавши йому, згідно східного звичаю дарувати царським дітям в день народження, золото, ладан й смирну. За тлумачення отців й вчителів Церкви, ці три дари вказують на потрійне служіння Ісуса Христа: золото як царя, ладан як священника, смирну як пророка. На це вперше вказав святитель Іриней Ліонський (130-202 рр.) у творі «Проти ересей», де викривав еретиків гностиків за їх неправильне розуміння месіанського служіння Спасителя. На таке саме призначення дарів мудреців указують екзегети олександрійської богословської школи Климент Олександрійський та Оріген, але доповнюють, що смирна є символом святості – страждання Ісуса Христа за очищення від гріха всього людства [3, 125]. Євангеліє від Матфея не говорить число мудреців, традиційно їх кількість ідентифікують за числом дарів. Мудреці принесли три дари немовляті Ісусу Христу, тому їх було троє, хоча вони не могли подорожувати на таку велику відстань без

обслуговуючого супроводу. Але про їх кількість євангеліст не згадує, вчитель Церкви Оріген Адаманти (185-254 рр.) уперше вказав на таку їх кількість. Хоча у біблійній середньовічній екзегетиці число мудреців збільшується до 12 осіб, ураховуючи що це загальна кількість подорожуючих осіб [9, 280]. Імена їх також невідомі, традиція історичного передання називати їх іменами Каспар, Мельхіор й Валтасар виникає у середньовічній Європі в VI столітті, в X-XII ст. з'являється іконографія трьох мудреців, де вони зображуються царями, але в більшості церковний іконопис передає їх в образі східних вавилонських й перських мудреців, які походили з язичницьких народів, але зберігали віру в істинного Бога. Взагалі в середньовіччі було поширено зображувати в притворах храмів образи античних філософів, які провіщали про пришестя на землю Бога й спасіння Ним людства. Традиція вважати мудреців царями виникла під впливом старозавітних пророцтв пророка Ісаї, котрий у своїй книзі провіщав про пришестя царів із всіх кінців світу для вшанування Сина Божого – Еммануїла. І до XVI ст. у західній латинській традиції християнства було спеціальне свято «Трьох царів», які поклонилися Господу Ісусу Христу. Тільки під впливом Реформації Римо-католицька Церква відмовилася святкувати це свято як таке, що не підтверджується канонічними Євангеліями Святого Письма [9, 280].

Апостол Матфей вказує, що після поклоніння й принесення дарів Ісусу Христу, мудреці отримали уві сні одкровення від Бога не повертатися до царя Ірода, піти іншою дорогою до своєї батьківщини. Очевидно, що мудреці відправилися до Месопотамії через дорогу на Єгипет, обійшовши кордони держави царя Ірода. Єгипет був провінцією Римської імперії, тут не діяла його влада, тому мудреці без перешкод минули територію Юдейського царства. Саме до Єгипту пізніше відправиться святе сімейство, рятуючи немовля Господа Ісуса Христа від убивства. Крім цієї інформації більше про мудреців нічого невідомо, всі пізніші пояснення часто суперечать змісту священного Євангелія.

Про те, що мудреці, котрі поклонилися немовляті Господу Ісусу Христу, були магами, волхвами, чарівниками зі сходу згадується тільки в апокрифічній літературі. Апокрифи на книги Нового Завіту виникли під впливом різних еретичних рухів, які змішували християнство з язичницькими релігіями, що надзвичайно плідно практикували еретики-гностики.

Уперше про магів-чарівників, які поклонилися Ісусу Христу згадує «Арабське Євангеліє дитинства Спасителя», що було відкрите в XVII ст., походження тексту датується V-VII ст. Згідно з цим апокрифічним джерелом, маги прийшли зі сходу, були членами релігійної спільноти Заратустри, котрий провів про народження Спасителя. На знак пошани до їх подарунків й поклоніння Ісусу Христу, Діва Марія подарувала магам пелену Спасителя. Після цього їм явився ангел, який був тією зіркою, що привела їх до цього місця, потім цей ангел і показував їм дорогу додому [2, 363]. Очевидно, що з цього неправдивого повідомлення виникають різні версії вважати, що євангельські мудреці зі сходу були представниками язичницького світу, котрий також чекав й пророкував народження Спасителя. Легенда про поклоніння Ісусу Христу язичників стала дуже популярною у період середньовіччя, і цей міф про невідомих магів і досі поширений в публіцистичній християнській літературі. Це суперечить богоодкровенному змісту Святого Письма, котре в цілісному контексті доводить, що євангельські мудреці є частиною вселенської Церкви, в якій кожен, хто пізнав істину Слова Божого, чекав на пришестя Сина Божого – з любов'ю прийняв християнську віру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

- Біблія: Книги Святого Письма Старого та Нового Завіту. Четвертий повний переклад з давньогрецької мови ієром. о. Рафаїла (Романа Турконяка). – Третє видання. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2016. – 1214 с.
- Євангеліє дитства Спасителя Арабське // Скогорев А.П. Апокрифические деяния апостолов. Арабское Евангелие детства Спасителя. Исследования. Переводы. Комментарии. – СПб.: Алетейя, 2000. – С. 359-410.
- Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I- VIII веков. Новый Завет. Том Iа: Евангелие от Матфея 1-13. Пер. с англ., греч., лат. и сир. Под редакцией Манлио Симонэтти. Русское издание под редакцией Ю.Н. Варзоница. - Тверь: Герменевтика, 2007. – 432 с.
- Бенедикт XVI. Ісус з Назарету: Пролог. Дитячі роки Ісуса. Частина третя. Переклад з німецької: Оксана Кияк. – Львів: Місіонер, 2013. – 116 с.
- Дидон А.Д. Іисус Христос: в 2 т. Пер. с фран. под ред. Н. А. Скроботова. Примеч. К. Ронинсона. — М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 1998. – Т. 1. – 400 с.

- Дьяконов И.М. История Мидии от древнейших времен до конца IV века до н. э. Под ред. С. Р. Тохтасьева, В. А. Якобсона. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2008. – 572 с.
- Мень А., прот. На пороге Нового Завета: От эпохи Александра Македонского до про поведи Иоанна Крестителя // в поисках Пути, Истины и Жизни. в 7 т. – М.: СП «Слово», 1993. – 622 с.
- Мерперт Н. Очерки археологии библейских стран. – М.: Библейско-богословский институт святого апостола Андрея, 2000. – 337 с.
- Неклюдов К.В., Квливидзе Н. В. Волхвы // Православная энциклопедия. Под редакцией Патриарха Московского и всея Руси Алексия II. – М.: Церковно-научный центр «ПРАВОСЛАВНАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ», 2005. – Т. IX: «Владимирская икона Божией Матери – Второе пришествие». – С. 278-282.
- Новосад М.М., Шкрібляк М.В. Священна біблійна історія Старого Завіту: у 5-х томах. Курс лекцій для вищих і середніх духовних навчальних закладів. Чернівці: Рута, 2001. – Т. 3. Пророчі книги. – 270 с.
- Рацциотті Дж. Життя Ісуса Христа з критичним вступом. Пер. о. Лева Гайдуківського. – Рим: Видання Українського католицького університету ім. св. Климента Папи, 1979. – 710 с.

ПРОТОІЄРЕЙ БОГДАН ГУЛЯМОВ,
настоятель храму на честь Собору
Київських Святих с. Романків,
Доктор філософії з богослів'я (PhD)

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ У ДОКУМЕНТАХ ВСЕПРАВОСЛАВНОГО СОБОРУ ТА СОЦІАЛЬНІЙ ДОКТРИНИ ВСЕЛЕНСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ

Щороку до цього дня у Вселенському Патріархаті видаються спеціальні послання, що покликані нагадати про обов'язки усіх щодо збереження довкілля та популяризувати православну екологію. Важливим визнанням екологічної діяльності патріарха Варфоломія стала також енцикліка Святійшого отця Франциска *Laudato Si* (укр. «Хвала Тобі»), видана у Римі у червні 2015 року. На початку цієї енцикліки папа Франциск визнає, що джерелом його натхнення стало екологічне богослов'я патріарха Варфоломія Згадуючи патріарха Варфоломія, папа Франциск у цій енцикліці підкреслює, що саме нинішній глава Вселенського Патріархату «привернув увагу до етичного та духовного коріння проблеми довкілля» (§9).

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ У ДОКУМЕНТАХ ВСЕПРАВОСЛАВНОГО СОБОРУ 2016 РОКУ

У документах собору зазначається: «Екологічна криза, пов'язана із кліматичними змінами та глобальним потеплінням, робить нагальним обов'язок Церкви всіма наявними в неї духовними засобами сприяти захисту творіння Божого від наслідків людської жадібності» (*Святий і Великий Всеправославний Собор. Документи. Крит, 2016. – К. 2016. С. 40*). Важливо, що Всеправославний собор чітко артикулює, що сучасне хижацьке ставлення до природи — це не просто не лише наслідок культури модерну або зловживань сучасного капіталізму,

Соціальне вчення Вселенського патріархату про екологічні проблеми є надзвичайно важливим для Всесвятійшого патріарха Варфоломія, який вже чверть століття носить неофіційний титул «Зеленого Патріарха». Всесвятійший Патріарх Варфоломій — перший в історії релігійний лідер, який оголосив, що «зловживання природним творінням — це ніщо інше, як гріх» (*Іоан Хрисавгіс. Варфоломій. Апостольська місія. Пророче бачення, К., 2021, С. 157*). Відомо також, що саме богословське бачення Варфоломія стояло за низкою екологічних ініціатив Вселенського Патріархату часів патріаршества Димитрія I. Найвідоміша з цих ініціатив була висловлена 1989 року, коли Вселенський Патріархат оголосив і вересня Днем молитви за довкілля. На початку 1990-х років на цей заклик до молитви відгукнулися Помісні Православні Церкви, а згодом — інші християнські конфесії, включно з Всесвітньою Радою Церков та Католицькою Церквою (2015).

але й наслідок загальних моральних проблем людства, які не залежать від конкретної епохи. «Очевидно, що сучасна екологічна криза зумовлена духовними й моральними причинами. Її коріння пов'язане з жадібністю й егоїзмом, які призводять до бездумного використання природних ресурсів, забруднення атмосфери шкідливими речовинами і зміни клімату» (*Там само, с. 14*).

Ця жадібність є однією з головних пристрастей, які, з точки зору аскетичності, є проявами егоїзму. А саме, джерелом гріхів та страстей є егоїзм, жадібність та гордість. і від цих трьох негативних рис вольово-психологічної ідентичності залежать усі інші людські пристрасті. Визнання антропологічних коренів екологічної кризи є важливим, оскільки це вже надає загальне розуміння того, де саме можуть бути віднайдені можливості для подолання цієї кризи. «Коріння екологічної кризи — і в моральному аспекті, воно вписане в серце кожної людської істоти. Протягом останніх століть ця криза дедалі посилювалася через численні розділення, породжені людськими пристрастями, такими як корисливість, жадоба, себелюбство, дух хижацтва, і такими їхніми наслідками на планеті, як зміна клімату, що відтепер серйозно загрожує природному довкіллю, нашому спільному “дому”. Розрив зв'язку, що єднає людину з природою, є відхиленням від належного використання Божого творіння» [*Там само, с. 92*].

Екологічна криза, з богословської точки зору, пов'язана з культурою споживання, з відривом сучасної людини від природного середовища, із зникненням благоговіння перед природним порядком, перед світовою гармонією. «Християнська відповідь на цю проблему вимагає покаяння у зловживаннях, аскетичного настрою як протиотрути проти надмірного споживацтва, але водночас — культивування свідомості, що людина є “домоправителем”, а не власником творіння» (*Там само, с. 14*).

Обмеження абсолютності приватної власності, національного та міжнародного суверенітету для визнання більшого суверенітету Бога є центральною концепцією для сучасного католицького соціального вчення. Якщо згадати, що соціальне вчення Католицької і Православної Церков пропонує обмежувати приватну власність і свободу ринку з огляду на надзвичайні потреби загального блага. З теологічної перспективи творіння є Божим

даром і це вимагає відповідного бережливого ставлення. Усвідомлення власної залежності від Творця, який дарує саме наше існування та дарує світ, стає протидією до жадібності, так само як і розуміння прав майбутніх поколінь на чисте природне середовище. «Жадібність у задоволенні матеріальних потреб призводить до духовного зубожіння людини та руйнування довкілля. Не слід забувати, що природні ресурси є власністю не людини, а Творця... Православна Церква наголошує на необхідності захисту творіння Божого через виховання відповідальності людини за дарований Богом навколишній світ, розкриття цінності чеснот поміркованості та самообмеження. Ми повинні пам'ятати, що не лише теперішнє, а й майбутні покоління мають право на природні багатства, що їх нам дарував Творець» (*Там само, с. 44–45*). Зауважимо, що жадібне споживання, не обмежене жодними принципами, дійсно має руйнівні наслідки для людини. Також при такому споживанні виникає відчуття певної мобілізації усіх ресурсів заради досягнення величних цілей тут і зараз, і через це виникає спокуса нехтувати правовими нормами та порушувати права окремих особистостей. Це стосується не лише права на чисте навколишнє середовище, а і практично усіх основних прав людини. До того ж виникає спокуса нехтувати правами майбутніх поколінь, і Православна Церква намагається виступати адвокатом всіх цих ще молодих або ще ненароджених людей, чий життя та права є так само абсолютно значимими, як і гідність сучасних особистостей. «Церква ніколи не перестане наголошувати на тому, що майбутні покоління також мають право на природні ресурси, які дав нам Творець» (*Там само, с. 14*).

Згідно з документами Всеправославного собору не лише ченці, а усі вірні та навіть усі люди можуть бути аскетичними та проявляти стриманість заради ідеальних мотивів, що і потрібно для подолання екологічної кризи. Зазначимо лише, що далеко не усі народи мають «надмірне споживання». і також відмітимо, що католицька доктрина пропонує у межах глобального суспільства досягати примирення, звільняти кошти, що сьогодні спрямовуються на примноження озброєнь, на подолання наслідків бідності та екологічних катастроф.

Документи Всеправославного собору визнають, що екологічна та інші кризи можуть бути частково подолані за допомогою науки. В цілому дослідження світу є даром Божим ([Там само, с. 41](#)), але наука може мати як позитивні, так і негативні наслідки, особливо якщо це стосується біотехнологій ([Там само, с. 41–42](#)). Загальним принципом, який потрібно використовувати при проведенні наукових досліджень та створенні технологій має бути абсолютна повага до людської особистості ([Там само, с. 42](#)). Якщо така повага постійно проявляється, то забезпечується ціннісна та етична основа науки, досліджень, технологій. «Православна Церква вірить, що людина не є простою сукупністю клітин, тканин та органів і визначається не лише біологічним чинниками. Людина створена “за образом Божим” ([Бут. 1:27](#)), і тому до неї слід ставитися з належною повагою. Визнання цього засадничого принципу веде до висновку, що й у процесі наукового дослідження, й у практичному застосуванні результатів нових відкриттів і винаходів має дотримуватися абсолютне право кожної людини на повагу до неї на всіх етапах життя, і так само воля Бога, якою вона була явлена у створінні» ([Там само, с. 41–42](#)). Воля Бога теж виявляється перш за все у тому, щоб поважати особистість та турбуватися про все створене як садівник турбується за власним садом ([Там само, с. 42](#)).

Соціальна доктрина Вселенського патріархату намагається надати більш продумані основні принципи екології. По-перше, вона посилається на очевидну для всіх істину, що розвиток науки і техніки випереджає розвиток морально-духовної відповідальності сучасної людини. «Наше століття — час усе стрімкішого розвитку техніки. Сьогодні ми оволоділи безпрецедентними можливостями

трансформувати фізичну реальність як у благих, так і в злих цілях. Ця спроможність тягне за собою водночас і небезпеку, і відповідальність, до якої людство, схоже, значною мірою не готове» ([Greek Orthodox Archdiocese of America 2020. За життя світу. На шляху до соціального етосу Православної Церкви, art. 68](#)). Про таку неготовність постійно говорили богослови та релігійні філософи починаючи з кінця XIX століття. Формування уявлення про неготовність людини до стрімкого науково-технічного прогресу стало також загальним місцем для філософії та гуманітарних наук, було предметом осмислення у художній літературі, мистецтві взагалі. По-друге, соціальна доктрина Вселенського патріархату нагадує про таке загальне місце православної екології як вчення про універсальне священство, про покликання людини до подяки за усі дари, покликання до підготовки творіння до повернення його Богові. «Православна Церква повинна насамперед нагадати християнам про те, що світ, у якому ми живемо (як би сильно він не був затьмарений гріхом і смертю), є благом творінням Божим і благодатним даром усім Його створінням. Разом із преп. Максимом Сповідником вона стверджує, що присутність людини у фізичному космосі — це також духовне служіння, свого роду космічне священство. Людство живе на кордоні духовного й матеріального буття (methorios); завдяки цьому священничому посередництву світло духу просвіщає всю створену природу, і вся космічна реальність підноситься до духовного життя» ([Там само](#)).

Дійсно, у теології Максима Сповідника людина покликана бути посередником між духовним і матеріальним, небесним і земним, раєм і всім іншим, Божественним і створеним. Оскільки Адам та його нащадки не змогли реалізувати це покликання, його виконав Ісус Христос. Сучасні християни можуть бути причетними до реалізації цього покликання медіації. Це надає усій діяльності виміру євхаристійності. Священник підносить земне до небесного, а духовне втілює в матеріальне. У містичній теології Максима Сповідника посередництво має ідеалістичне значення, а соціальна доктрина Вселенського патріархату намагається надати цій доктрині риси соціальної практики: «Місія християнина преображувати всесвіт у світлі Царства Божого — завдання, що охоплює всі створіння, все життя, усі виміри космічної реальності. Скрізь, де

є страждання, християни покликані приносити зцілення як полегшення й примирення» ([Там само, art. 69](#)). Бачення посередництва як примирення та зцілення розділень, а потім усіх ран визначається євхаристійною логікою. Визначення соціальних практик прикладом Євхаристії є традиційним для православної етики і соціального вчення. Все творіння православні вірні покликані благословляти, підносити і преображати ([Там само, art. 73](#)). Соціальна доктрина перекладає ці концепти на більш світську мову, і у результаті обов’язок благословляти творіння означає визнавати його благом. Підносити означає бачити вищий ідеальний смисл створеного. Преображати — змінювати на краще, наближаючи до раю та Царства Небесного ([Там само](#)). Світ знаходиться у занепадому стані, але бачення його благості, визнання його вищого смислу, зусилля із творчого преображення до райського стану — все це реальне покликання людини.

Аналогічно до документів Всеправославного собору, соціальна доктрина Вселенського патріархату підкреслює значення аскетичних зусиль при збереженні природи та наближенні її до повністю зціленого райського стану. «Труд преображення космосу вимагає значних зусиль, невпинної боротьби з усіма проявами занепаду людства й світу. і щоб за нього взятися, потрібен аскетичний етос, здатний переорієнтувати волю людини так, щоб відновити її зв’язок з усім творінням. Такий етос нагадує християнам, що творіння, божественний дар люблячого Творця, є не нашою власністю, що її ми споживаємо з власної примхи чи бажання, а радше цариною спілкування й насолоди, блага якої є спільними для всіх людей і всіх створінь і красу якої люди покликані берегти й захищати» ([Там само](#)). Як бачимо, всі ідеї документів Всеправославного собору про реакцію на екологічну кризу значно поглиблюються. По-перше, пояснюється, що аскетичний етос формує на просто стриманість, а переорієнтацію волі. Також цей етос передбачає відкритість до всього створеного та відновлення гармонійного зв’язку із творінням. і найважливішим є нагадування про інтерсуб’єктивність як реальність. Спілкування людства між собою як єдиної спільноти має створений світ як простір для спілкування. Світ не може слугувати виключно тим, хто має ієрархічну, політичну та економічну владу в соціумі. Цілісність всього людства у всьому світові — ось справжній господар та справжній

дім. Глобальність відповідальності за все створене при глобальності чи локальності конкретних дій із покращення екологічного стану — ось чого вимагає ситуація сьогодні. Соціальна доктрина Вселенського патріархату наголошує на тому що екологічна проблема вимагає не просто технологічних кроків із подолання її наслідків, не тільки нової етики, а повної зміни способу мислення та способу життя ([Там само, art. 75](#)). «Наслідки гріха й нашого відчуження від Бога є не лише особистими й соціальними, але також екологічними й навіть космічними. Тому нашу екологічну кризу слід розглядати не просто як етичну дилему, а як онтологічну й богословську проблему, що вимагає від нас радикальної зміни мислення, а також нового способу життя. і це усвідомлення має тягнути за собою зміну наших звичок не лише як індивідів, а й на рівні всього виду. Наприклад, наше часто недбале споживання природних ресурсів і бездумне використання викопного палива призводять до все більш катастрофічних змін клімату та глобального потепління. Тому пошук альтернативних джерел енергії та намагання максимально зменшити наш вплив на планету сьогодні є доконечним виявом нашого покликання преображувати світ» ([Там само](#)).

Зміна звичок має своїм наслідком зміну способу життя та зміну особистого характеру. Фактично звички є портретом для особистості та для спільнот, які є своєрідними колективними суб’єктами. Соціальна доктрина при розгляді екологічної тематики концентрується лише на одному колективному суб’єктові — цілому людстві, і цей суб’єкт інтерпретується інтерсуб’єктивно — як множина міжособистого спілкування та міжособистих зв’язків. Очевидно, що на таке бачення впливає євхаристійна теологія: згідно з нею Євхаристія лише одна, і де б вона не звершувалася — це є прояв однієї есхатологічної Євхаристії, звершуваної Христом. Очевидно, що усі окремі вчинки, спрямовані на служіння людству та світові як дому всього людства виявляються дарунками, які приносяться на цю єдину Євхаристію, є жертвою Богові. Таким чином, аскетичний етос виявляється богослов’ям жертвовності, і це виражає православний погляд на відносини у трикутнику Бог-людство-світ, де є жертва і дарунок, віддяка і прославлення. Саме тому соціальна доктрина говорить про богословську перспективу, яка є ширшою за етичний погляд на екологічну проблематику, оскільки всі поняття про преображеність, жертву,

дарунок, подяку, прославлення, світ як простір відносин Бога і людства — все це є богословські концепти, які саме у богословському дискурсі мають власне адекватне значення. Так, соціальна доктрина Вселенського патріархату наголошує на тому, що припинення бездумних витрат ресурсів та збереження їх (і природи в цілому) для майбутніх поколінь неможливі без «глибокого виховання вдячності» (Там само, art. 74). Ця вдячність можлива якщо бачити таємничу динаміку творіння від творчого джерела Пресвятої Трійці до завершення в есхатологічній перспективі. Зокрема, соціальна доктрина Вселенського патріархату стверджує: «Церква усвідомлює, що цей світ, як творіння Боже, є священною таїною, глибина якої сягає передвічної ради її Творця; і вже це виключає будь-яке зарозуміле людське панування над ним» (Там само, art. 75). Формування бережливого ставлення до природи та відмова від панування над світом на користь етичного ставлення до всього створеного походять із переживання світу як чуда.

Додатковими аргументами на користь прийняття нового способу життя, який мав би спрямованість на загальне благо людства і творіння є той факт, що «ніхто з нас не існує в ізоляції від решти людства або решти творіння» (Там само, art. 76).

Тут простежується певна співзвучність з енцикліками останніх пап, де говориться, що сьогодні весь світ перетворився на єдине місто і всі люди стали один одному ближньому. «Ми залежні істоти, завжди перебуваємо в співпричасті й, отже, несемо моральну відповідальність не лише за себе та тих, на кого ми безпосередньо впливаємо, а й за весь створений порядок — за весь, так би мовити, космічний град» — зазначається у соціальній доктрині Вселенського патріархату (Там само).

Богословська етика відповідальності за все створене не є ідеалістичною примхою, але умовою можливості виживання та розвитку людства. Також соціальна доктрина Вселенського патріархату наголошує на необхідності єдності євхаристійними знаками єднання, екологічною діяльністю та соціальним служінням. «Існує близький і непорушний зв'язок між нашою турботою про творіння і служінням Тіла Христового, так само як і між екологічними умовами на планеті та економічним становищем незаможних людей» (Там само). Тобто екологічна позиція Церкви

визначається її євхаристійною природою. А єдність між екологією та економікою проявляється перш за все у тому, що від екологічних проблем найбільше потребують найменш забезпечені (Там само). Боротьба з екологічними проблемами стає справою вселюдської солідарності, а ця солідарність потребує жертвності та любові. Святість передбачає примирення, і соціальна доктрина нагадує про есхатологічне існування всього та всіх у повному мирі.

Наука та технології як втілення людської раціональності та креативності, покликані служити преображенню людського життя та всього світу (Там само, art. 69). Соціальна доктрина констатує факт, що наукові досягнення та технологічні новації, особливо у області медицини, часто випереджають «людську здатність до морального осмислення й духовного розрізнення» (Там само). Якщо католицька соціальна доктрина пропонує численні правила, особливо в області біотехнологій та медицини, то православна соціальна доктрина говорить про те, що часто не можна передбачити єдиних для всіх правил. «Приміром, не може бути простого загального правила щодо того, коли продовжувати лікування заради підтримки життя, а коли від нього утриматися. Благополуччя пацієнта, духовний і матеріальний добробут його сім'ї, розумне розрізнення між звичайними й надзвичайними зусиллями зі збереження й подовження життя – всі ці питання, як і багато інших, слід враховувати в кожному конкретному випадку» (Там само). Загальним правилом є лише заборона абортів, технологій, що передбачають знищення ембріонів, використання стовбурових клітин ембріонів тощо (Там само).

Цифрова реальність викликає велике занепокоєння у соціальній доктрині. Хоча велика кількість богословів сьогодення розділяє оптимізм стосовно інтернету та інформаційного простору взагалі, соціальна доктрина підкреслює небезпеки. Місіонерські можливості в інтернеті обмежені, а спокуси — суттєві. Також крім спокус, інтернет-простір має властивість знеособлювати, чому необхідно простояти, наскільки це можливо (Там само, art. 70).

Що стосується науки в цілому, то соціальна доктрина заперечує наявність принципових розходжень між релігією та наукою. Ті мислителі,

які протиставляють науковий світогляд релігії та абсолютизують це протиставлення, відносяться соціальною доктриною до числа фанатично віруючих у сцієнтизм. Останньому протистоїть фідеїзм. Це протистояння двох сліпих переконань є непродуктивним, і не має об'єктивних підстав. «Одним із найпідступніших аспектів сучасної західної культурної історії стала поява релігійного фундаменталізму, включно з фідеїстичною формою християнства, прихильники якого відмовляються визнавати відкриття в таких царинах, як геологія, палеонтологія, еволюційна біологія, генетика і науки про довкілля. Водночас, не менш фідеїстичними є форми ідеологічного “сцієнтизму” і метафізичного “матеріалізму”, які цілеспрямовано зводять усю реальність до чисто матеріальних сил і причин, уважаючи всю сферу духовного ілюзорною. Такий погляд на реальність не ґрунтується ані на наукових доказах, ані на логіці; ба більше, він філософськи непослідовний» (Там само, art. 71). В дійсності конфлікту немає, православне християнство благословляє науку та раціональність (Там само). Особливо важливо, що у науці та технологіях можуть бути віднайдені засоби для подолання екологічної кризи, для

подолання бідності та дефіциту води у країнах третього світу, для відновлення ґрунту і запобігання ерозії тощо (Там само).

У соціальній доктрині радикально наголошується: «Церква закликає вірян бути вдячними і приймати здобутки науки, навіть ті, які іноді можуть змусити їх переглянути власне розуміння історії і структури космічної реальності. Пристрасть до наукового пізнання походить з того ж джерела, що і прагнення віри якомога глибше проникнути в божественні таємниці» (Там само). Перегляд уставлених богословських концепцій під впливом нових досягнень у науці визнається нормальним явищем, а не чимось екстраординарним. Це значне визнання місця розуму та наукової раціональності у структурі загальнолюдського світогляду. Також підкреслення аналогічності динаміки віри та розуму легітимізує раціональність у релігійному та богословському середовищі. Це означає, що навіть якби від науки та технологій не можливо було б очікувати негайної користі для вирішення актуальних соціальних проблем, вони самі по собі мають велику цінність як розкриття важливих аспектів ідентичності людини, без яких її довершеність неможлива.

МИТРОПОЛИТ ЛЬВІВСЬКИЙ
І СОКАЛЬСЬКИЙ ДИМИТРІЙ (РУДЮК),
голова Інституту церковної історії

Митрополит Київський і всієї Руси Феогност був за походженням грек, і таке походження святителя поруйнувало усі плани, які мав щодо майбутнього митрополита московський князь Іван і Данилович Калита (1325-1340). Життя митрополита Київського Петра розповідає нам про те, що нібито святитель перед своєю смертю найменував на свого наступника якогось архимандрита Федора. Проте такого імені серед саношитих тогочасних архимандритів не вдалося знайти. Та й самих проголошених архимандрій у Москві на той час ще не було. Константинополь вирішив скористатися своїм давнім правом і на становище митрополита Православної Церкви Руси призначив свого кандидата Феогноста, який прибув наприкінці 1327, або ж на початку 1328 років, спочатку до Києва, а потім на територію Галицько-Волинського князівства, адже за честю потрібно було віддати шану першокафедральному місту та ін. кафедрам, які були набагато старшими за таке єпископське місто, як Владимир на Півночі, чи б пак Москва.

Саме на території Галицько-Волинської держави митрополит Феогност приступив до виконання своїх обов'язків і у травні 1328 року він поставив тут двох єпископів – володимирського і галицького у співслужінні єпископів перемишльського, холмського, луцького і туровського [2]. Щойно відкрита у 1316/17 роках Литовська митрополія очевидно була закрита стараннями Феогноста при вступі на Київське святительство і доказом

МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ ФЕОГНОСТ (1328-1353)

цього, як вважає історик Є. Голубинський, є те що участь в хіротонії двох владик галицько-волинської землі брав участь туровський єпископ [4, с. 147]. Десь приблизно цього часу, як стверджують Акти Константинопольської Патріархії, знаходився в Царгороді митрополит Литовський і саме із цих джерел ми дізнаємося його ім'я Феоділ, також за походженням грека. Очевидно, що він приїхав сюди для того, щоб просити про відновлення Литовської митрополії. Історія її відкриття сягає 1317 року, коли на візантійському престолі сидів Андроник Палеолог Старший (1282-1327), який мав відношення до заснування Галицької митрополії 1303 року. За Патріарха Іоана Гліки (1316-1320) була заснована Литовська митрополія, осідком якої стало білоруське місто Новогрудок. На думку істориків ця митрополія складалася із двох православних єпископій, які входили до Великого Князівства Литовського – полоцької і туровської [5, с. 224]. Історик Є. Голубинський долучає до Литовської митрополії і всі інші єпархії, які колись належали до Галицької митрополії 1303 року [4, с. 128, 158].

Митрополит Феогност недовго перебував на території Галицько-Волинського князівства, і в тому ж 1328 році прибув на Північ до Москви. Цей зовсім ще невеликий град поставив перед собою мету політично піднятися над іншими містами, зокрема над Владимиром-на-Клязьмі, щоб стати наступником великого князіння. Попередник Феогноста митрополит Петро вже робив спроби надати Москві особливий церковно-політичний статус і навіть був похований ще в недобудованому храмі Успія Пресвятої Богородиці. Однак, Москва ще виглядала зовсім слабкою. Її князь Іван і Данилович Калита (1325-1340) видався спритним політиком і став розбудовувати місто. Звичайно, що усі міста ставали справжніми містами тоді, коли в них зводились кам'яні храми. За митрополита Феогноста таких церков в Москві з'явилося ві дразу аж дві – Іоана Лівичника та апостола Петра. А вже через рік у 1330 князь разом з митрополитом заклав в однойменному монастирі церкву Христа Спасителя при своїй резиденції, яка слугувала пристановищем для

Уявне зображення митрополита Київського і всієї Руси
Феогноста. Портрет пензля А. Орлюнова
з приватної колекції митрополита Димитрія (Рудюка)

Феогност
митрополит Київський і всієї Руси
(1328 – 1353)

святителя. Нову церкву Архангела Михаїла заклали в Москві і в 1333 році [4, с. 149]. Таким чином в майбутньому стольному граді великого княжіння (на підставі золотоординського ярлика) вже було п'ять кам'яних храмів включно з Успенським, в якому поховано було митрополита Петра. Однак, Москва не могла навіть з цими п'ятьма невеликими за розмірами храмами порівнятися з величчю храмів Володимира-на-Клязьмі, Ростова, Суздалі та Твері. Більш промовистою і дієвішою щодо піднесення Москви стала справа канонізації святителя Петра Ратненського. При його гробі звершувались чудеса, які стали з наказу князя Івана Даниловича фіксуватись. З ними відразу був ознайомлений митрополит Феогност, який старався до того, щоб прославити свого попередника. Щоб надати більш вагомшого статусу цьому процесу, він звернувся в 1339 році до Константинопольського Патріарха Іоана Каліки, який дав благословення на приєднання до сонму святих митрополита Петра. Особливістю цієї канонізації було те, що мощі святителя не були винесені з гробу, а й надалі залишалися в ньому закритими. Історик Є. Голубинський, не заховаючи будь-яких пристрастей навколо прославлення митрополита Петра, стверджує, що це була політична канонізація, яка мала для Москви неабияке значення. Через це вона, маючи в своїх стінах такого святителя, претендувала на те, щоб усі погляди Північної Русі звернути саме на себе. Гроб святителя Петра став наріжним каменем для політичного піднесення Москви [4, с. 151, 152]. Незабаром митрополит Феогност, як і його попередники, відвідав Новгород. У цьому місці святитель зайняв чітку позицію щодо свого благодійника московського князя Івана і Даниловича. У 1327 році в Твері було вбито ханського посла Шевкала. Конфлікт тверців з татарами був підтриманий великим князем Олександром Михайловичем (1301-1339), який на той час володів ярликом на правління володимирським престолом. Після такого протистояння Олександр Михайлович втік до Пскова, а хан Узбек віддав ярлик великого княжіння Івану і Даниловичу та ще й доручив йому покарати тверського князя і знайти його в Пскові. Що ж у такому випадку мав робити митрополит Феогност, як він мав діяти? Святителю було доручено піддати анафемі непокірного князя. І хоча Никонівський літопис розповідає про те, що митрополиту Феогносту, який щойно тільки прибув в Русь, не хотілося вдаватися до таких санкцій, великий князь Іван і Данилович та ін. князі «начаша увѣщавати и молити митрополита Феогноста, дабы отлученьемъ и запрещеньемъ связалъ его, и послалъ въ орду к царю Азбяку; и тако посла Феогностъ митрополитъ отлучение и проклятие на князя Александра Михайловича Тверскаго, и на весь градъ Псковъ, и на всю землю ихъ» [8, с. 153].

Після цих політичних перепитів митрополит Феогност повернувся до Москви і протягом перших місяців 1330 року, і більш вірогідніше у Володимирі-на-Клязьмі, звершив хіротонію трьох нових єпископів – ростовського, суздальського і тверського, а потім вирушив вже вдруге до галицько-волинської землі для того, щоб призупинити відновлення Галицької митрополії, яке відбулося стараннями великого литовського князя Гедиміна (1316-1341). Саме він просив Константинопольську Патріархію це вчинити заради православних Литовської Русі. Деякі історики Церкви вважають, що Гедимін діяв не сам, а через свого сина луцького князя Любарта-Дмитра (1325-1385). Митрополит Феогност прибув в землі галицько-волинського князівства, і довго тут не затримуючись відбув до Константинополя, а згодом швидко у 1332 році повернувся до Москви. Ймовірно, що митрополит Феогност приїхав до Константинополя для того, щоб зустрітися з Патріархом Ісайєю (1328-1333) у справі Галицького митрополита Гавриїла, який також перебував у Константинополі. Очевидно, що ця поїздка мала якийсь результат, бо коли вже втретє 1335 року митрополит Феогност побував на галицько-волинських землях, то був прийнятий єпископами, як законний їх предстоятель [10, с. 65]. Після поїздки до Константинополя 1331/32 років, митрополит Феогност не просто повернувся до Москви, але відвідав ще й Орду, через яку можливо була прокладена найкоротша дорога. Певно ж митрополит зустрічався з ханом Узбеком, до якого в нього була якась справа, або ж він виконував дипломатичний обов'язок і передав з Константинополя якийсь важливий документ для Орди. Митрополит Феогност відвідував Орду двічі, ще раз у 1342 році, коли після смерті хана Узбека на престол входив Чанібек. Цього разу митрополіче перебування в Орді обернулося великими випробуваннями. Хтось доніс у ханську ставку скаргу на те, що митрополит Феогност збирає для себе великі податі з єпископів та духовенства і має багато золота та срібла. Йому вчинили в Орді досить жорстокий допит і навіть мучили. Але митрополит не погоджувався, а потім під сильним тиском роздав, переважно тим, хто чинив допит, до 600 рублів і повернувся до Москви з двома ярликами від хана Чанібека та його дружини Тайдули. Цими ханськими грамотами підтверджувались усі колишні права Православної Церкви Русі і духовенства [1, с. 28]. Митрополиту Феогносту довелося докласти неабияких зусиль для того, щоб ще раз піклуватися про закриття Галицької митрополії, яка знову у 1341/42 роках була відновлена. На цей раз у справі відродження галицького митрополічного осідку потрудилися литовський князь Ольгерд (1345-1377) та волинський Любарт-Дмитро. Цього разу митрополит Федор зумів домогтися у Патріарха Іоана XIV Каліки та імператора Іоана V Палеолога

визнання свого статусу, як предстоятеля Галицької митрополії [9, с. 206]. Але для того, щоб закрити Галицьку митрополію, довелося Феогносту усілякими політичними заходами за допомогою московського князя Симеона Гордого (1341-1353) впливати на візантійського імператора. Ключ цього процесу звичайно лежав у Константинополі. У 1347 році хризобулою імператора Іоана Кантакузина і Патріарха Ісидора Галицька митрополія була закрита і повернута під омофор митрополита Київського Феогноста. Федор Галицький пробув в сані митрополита чотири-п'ять років [3, с. 273]. Через висунуті проти нього в Константинополі звинувачення він був змушений шукати притулку в Любарта-Дмитра Гедиміновича, а візантійський імператор Іоан Кантакузин повідомляв князя про скинення митрополита Галицького Федора [11, с. 172, 173]. Справа із закриттям Галицької митрополії мала і певну вигоду для Константинополя, бо відомо, що великий князь московський Симеон Іванович Гордий не без допомоги ін. князів надіслав імператору Іоану Кантакузину велику суму грошей на відновлення розореної східної апсиди собору Святої Софії. Про це свідчить сучасник митрополита Феогноста візантійський історик Никифор Григора [6]. Відтак, Патріарх Ісидор у своїй грамоті повідомляв про закриття Галицької митрополії, відзначаючи, що народ Русі протягом чотирьох століть визнавав одного митрополита – Київського. Так само єпископії Малої Росії – Галицька, Володимирська, Холмська, Перемишльська, Луцька і Туровська входили до складу Київської митрополії і тепер їх статус мав бути таким надалі [1, с. 418, 419]. З деяких джерел дізнаємося, що митрополиту Феогносту була не чужою розкіш. Відтак, під час чергових відвідин Новгорода, тамтешній літописець зазначив, що «приїхав митрополитъ Феогностъ Гречинъ в Новъгородъ съ многими людѣми, тяжко же бысть владыцѣ и монастыремъ кормомъ и дары» [7, с. 355]. Очевидно, що з Новгородом для митрополита Феогноста не таланило. У 1353 році тамтешній єпископ Мойсей посилав послів у Константинополь до патріарха та імператора зі скаргою на митрополита: «Прося отъ нихъ благословеніа и исправленіа о непотребныхъ вещехъ, приходящихъ съ насиліемъ отъ митрополита» [7, с. 364]. Причиною такої скарги було те, що митрополит забагато вимагав з архієпископа Новгородського Мойсея за другий його вступ на кафедру. Відтак, за митрополита Феогноста були поновлена проповідь проти т. зв. плати за церковний сан. Відомий збірник із 67 розділів, в якому йде мова про викриття Богу ненависних злочестивих духопродажних ересей [4, с. 164]. Новгородцям неприємним було й те, що зібрані податки з духовенства та єпархій митрополит Феогност витрачає на будівництво храмів у Москві. Було ще одне невдоволення в новгородських архієпископів. Коли митрополит Феогност зодягнув

свого володимирського намісника-єпископа у хрещату фелонь, то цього для себе став вимагати новгородський архієпископ Василій [7, с. 359], і цю ж саму вимогу для себе поновив Мойсей, які мали більше права на таку ризу [5, с. 218]. В історії Никифора Григори ми знаходимо позитивну характеристику митрополиту Феогносту, де він постає перед нами мужем розумним і боголюбивим. Знання ж божественних канонів і законів митрополит здобув у Константинополі ще будучи юнаком [6]. Також великим наставником називають його північні літописи. Митрополит Феогност відійшов до Господа 11 березня 1353 року «много поболивъ» [7, с. 364] і був похований в церкві (у бічному вівтарі) святого Петра Успенського собору Москви поруч з своїм попередником митрополитом Петром.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булаков Макарий, митрополит. История Русской Церкви / Макарий Булаков, митрополит. Книга третья. История Русской Церкви в период постепенного перехода ее к самостоятельности (1240-1589). Отдел первый. Состояние Русской Церкви от митрополита Кирилла II до митрополита святого Ионы, или в период монгольской (1240-1448). – Москва: Издательство Спасо-Преображенского монастыря, 1995. – 704 с.
2. Васильевский, В. Г. Записи о поставлении русских епископов при митрополите Феогносте в ватиканском греческом сборнике / В. Г. Васильевский. – Санкт-Петербург : Тип. В.С. Балашева и К^о, 1888. – 21 с. – Режим доступа: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&cid=76702>
3. Вертоградов В. С. Православная Церковь в Галиции в древнейший Русский период / В. С. Вертоградов // Богословские труды. № 30. – Москва, 1990. – С. 241-278.
4. Голубинский Е. Е. История Русской Церкви / Евгений Голубинский. Т. II. Период второй, Московский. От нашествия монголов до митрополита Макария включительно. Первая половина тома. – М., 1997. – 920 с.
5. Карташев А. В. История Русской Церкви / Антон Карташев. – Москва: Изд-во Эксмо, 2005. – 912 с.
6. Никифор Григора. История ромеев. В 3 т. / Пер. с греч. Р. В. Яценского, вступ. ст. Л. Герд. Том 3. Книги XXIV-XXXVI. – СПб.: Издательский проект "Квадриум", 2014. – 496 с. – Режим доступа: https://azbyka.ru/otechnik/Istoriya_Tserkvi/istorija-romeev-tom-3/#o_8
7. Новгородская первая летопись старшего и младшего изводов. Издательство Академии Наук СССР. Москва — Ленинград, 1950. – 642 с.
8. Русская летопись по Никонову списку изданная под смотрением императорской Академии наук. Третья часть до 1362 года. – СПб, 1786. – 223 с.
9. Скович І. Галицька (Львівська) єпархія XII-XVII століть: організаційна структура та правовий статус / Ігор Скович. – Львів: Вид-во УКУ, 2010. – 832 с.
10. Тихомиров Н. Д. Галицкая митрополия. Церковно-историческое исследование / Никандр Дмитриевич Тихомиров. Изд. 2-е. – Москва: ЛЕНАНД, 2019. – 190 с.
11. Чистович И. А. Очерк истории западно-русской Церкви / И. А. Чистович. – Минск: Белорусский Экзархат Московского Патриархата, 2014. – 912 с.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У СТОЛИЧНОМУ ХРАМІ НА ЧЕСТЬ СВ. АП. АНДРІЯ ПЕРШОЗВАНОВОГО

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 13 грудня 2021 року звершив Божественну літургію у храмі на честь святого апостола Андрія Першозваного, що розташований у столичних Осокорках, з нагоди престольного свята.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили архієпископ Вишгородський Агапіт, настоятель храму протоієрей Володимир Штогрин та запрошене духовенство.

За богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). Наприкінці літургії Його Блаженство привітав громаду й настоятеля з храмовим святом, а також з нагоди дня тезоіменитства подарував меценату Андрію Стріхарському ікону апостола Андрія Першозваного.

Окрім того, Митрополит Епіфаній звернувся до присутніх з першосвятительським словом проповіді.

ПОДЯЧНИЙ МОЛЕБЕНЬ З НАГОДИ ТРЕТЬОЇ РІЧНИЦІ З ДНЯ ОБ'ЄДНАВЧОГО СОБОРУ

З нагоди третьої річниці з дня Об'єднавчого Собору Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 15 грудня 2021 року очолив подячний молебен у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили митрополит Вінницький і Барський Симеон, митрополит Переяславський і Вишневський Олександр, архієпископ Памфільський Даниїл (Українська Православна Церква США), архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Фастівський Володимир, Екзарх Вселенського Патріарха єпископ Команський

Михайл, всечесна братія Золотоверхої обителі та численне запрошене духовенство. За богослужінням молилися п'ятий Президент України Петро Порошенко з дружиною Мариною та Надзвичайний і Повноважний Посол України у Ватикані Андрій Юраш.

На завершення відправи Його Блаженство виголосив першосвятительське слово (Див. стор. 10), а також відзначив Петра і Марину Порошенків високими церковними нагородами. Також цього дня на адресу Предстоятеля надійшли вітання від Прем'єр-міністра України, урядовців, політиків, громадських та культурних діячів.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ В ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ СВЯТОЇ ВЕЛИКОМУЧЕНИЦІ ВАРВАРИ

В день пам'яті святої великомучениці Варвари, 17 грудня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

Його Блаженству співслужили митрополит Вінницький і Барський Симеон, архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій, архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Володимир-Волинський і Турійський Матфей, всесечна братія

монастиря та запрошене духовенство. Під час відправи лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). Також за богослужінням Предстоятель помісної Української Православної Церкви звершив священничу хіротонію над випускником Київської православної богословської академії дияконом Іваном Гудзаром.

Наприкінці Божественної літургії відбувся молебень до святої великомучениці Варвари.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ НА КИЇВЩИНІ ОСВЯТИВ НОВОЗБУДОВАНИЙ ХРАМ НА ЧЕСТЬ СВЯТИТЕЛЯ МИКОЛАЯ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 18 грудня 2021 року в Хотові, що на Київщині, звершив освячення престолу та храму на честь святого Миколая, архієпископа Мир Лікійських, чудотворця.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви під час першої Божественної літургії у новоосвяченому храмі співслужили митрополит Переяславський і Вишневський Олександр, архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій, благочинний Вишневського благочиння протоієрей Михайл Ткач, настоятель храму протоієрей Михайл Предко та запрошене духовенство.

Під час богослужіння протоієрей Михайл за ревне служіння Церкві був удостоєний чергової богослужбової нагороди – права носіння палиці.

Після запричасного стиха проповідь виголосив архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій. Наприкінці богослужіння Блаженніший Митрополит Епіфаній звернувся до вірян з першосвятительським словом й привітав громаду з величною подією – освяченням престолу та храму. Також Митрополит Епіфаній подарував іменний хрест Предстоятеля батькові настоятеля протоієрею Миколаю Предку; відзначив орденом святого Миколая Чудотворця Артема Дубнова, орденом святого архістратига Божого Михайла II ступеня Богдана Банчука, а також й інших меценатів і благодійників, які долучилися до будівництва храму. Настоятель протоієрей Михайл висловив вдячність Його блаженству за першосвятительський візит та на знак любові підніс просфору та букет квітів. Завершилася Божественна літургія уставним многоліттям.

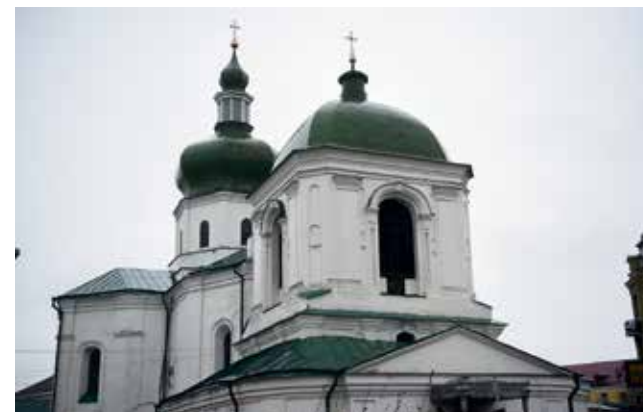
БОГОСЛУЖІННЯ В ДЕНЬ ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ СВЯТИТЕЛЯ МИКОЛАЯ ЧУДОТВОРЦЯ

У день відзначення пам'яті святителя Миколая Чудотворця, архієпископа Мир Лікійських, 19 грудня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію в храмі на честь святителя Миколая (Миколи Притиска), що розташований у Подільському районі столиці.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили архієпископ Богуславський

Олександр, архієпископ Вишгородський Агапіт, настоятель храму професор Київської православної богословської академії протоієрей Олег Маланяк та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Блаженніший владика виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). На завершення урочистої відправи відбувся молебень до святителя Миколая.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВЗЯВ УЧАСТЬ У ЗУСТРІЧІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ РАДИ ЦЕРКОВ І РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ПРЕМ'ЄР- МІНІСТРОМ УКРАЇНИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 1 грудня 2021 року взяв участь у зустрічі Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій з Прем'єр-міністром України Денисом Шмигалем.

На зустрічі також були присутні Міністр культури та інформаційної політики Олександр Ткаченко, Міністр охорони здоров'я Віктор Ляшко, Міністр розвитку громад та територій Олексій Чернишов, представники Міністерства енергетики й Міністерства соціальної політики.

Під час спілкування йшлося про процес вакцинації проти COVID-19, збереження у структурі облдержадміністрацій підрозділів, які реалізують державну політику у сфері релігії, нещодавно ухвалений закон «Про службу військового капеланства», тарифи на природний газ та інші питання, які становлять предмет спільного зацікавлення.

У ЧУДНОВІ ОСВЯЧЕНО КАПЛИЦЮ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ

Єпископ Житомирський і Овруцький Паїсій 1 грудня 2021 року завітав у місто Чуднів у військову частину А 1979. Архіпастир на запрошення командира частини Павла Агеева звершив освячення каплиці на честь святого великомученика Юрія Переможця.

За богослужінням єпископу Паїсію співслужили Чуднівський благочинний протоієрей Андрій Артемчук, отці-капелани Житомирсько-Овруцької єпархії та протодиякон Василь Татарин, клірик Свято-Михайлівського кафедрального собору м. Житомира.

По завершенню чину освячення, до Дня Збройних Сил України, очільник єпархії нагородив Павла Агеева благословенною (архієрейською) грамотою.

У СМІЛІ ОСВЯЧЕНО НОВОЗБУДОВАНУ КАПЛИЦЮ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ

На Черкащині у військовій частині 4167 у місті Смілі освятили новозбудовану каплицю на честь благовірного Петра Конашевича-Сагайдачного.

Знакова подія відбулася 3 грудня 2021 року. Чин освячення каплиці звершив голова Синодального управління військового духовенства митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан. Архіпастирю співслужив старший військовий священник Черкаської єпархії протоієрей Василь Макогін, військовий капелан протоієрей Михайл Шевчук, який звершує душпастирське служіння у в/ч 4167 та військові священники Черкаської єпархії. У святковій події брав участь командир військової частини Володимир Кульбашний, заступник командира Олександр Кармазін та військовослужбовці Збройних Сил України. Митрополит Іоан у вітальній промові побажав воїнам перемоги над ворогами та закликав на захисників України Боже благословення!

ВСЕНІЧНЕ БДІННЯ НАПЕРЕДОДНІ СВЯТА ВВЕДЕННЯ В ХРАМ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

Напередодні величного Дванадцятого свята – Введення в храм Пресвятої Богородиці, 3 грудня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Всенічне бдіння у Свято-Георгіївському соборі Києво-Видубицького Михайлівського монастиря. Його Блаженству співслужили всечасна братія та духовенство обителі.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ В ДЕНЬ СВЯТА ВВЕДЕННЯ В ХРАМ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

У день свята Введення в храм Пресвятої Богородиці, 4 грудня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Його Блаженству співслужили намісник монастиря архієпископ Вишгородський Агапіт, всечесна братія Золотоверхої обителі та запрошене духовенство.

Після прочитання Євангелія Предстоятель помісної Української Православної Церкви виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

АРХІЄПІСКОП АГАПІТ ЗВЕРШИВ ЧИН ОСВЯЧЕННЯ ХРЕСТІВ НА БАНІ ХРАМУ БЛАГОВІЩЕННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ У БОЯРЦІ

4 грудня 2021 року, у день свята Введення в храм Пресвятої Богородиці, на запрошення настоятеля та з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, намісник Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря архієпископ Вишгородський Агапіт звершив чин освячення хрестів та поставлення

їх на бані новозбудованого храму Благовіщення Пресвятої Богородиці в місті Боярка. Його Високопреосвященству співслужили благочинний Вишневського благочиння протоіерей Михаїл Ткач, настоятель храму протоіерей Василь Бумба та духовенство благочиння. На завершення архієпископ Агапіт привітав усіх присутніх зі святом та знаменною подією в житті парафії, передав вітання та благословення від Предстоятеля Православної Церкви України Блаженнішого Митрополита Епіфанія й побажав благословених успіхів у подальшому будівництві храму.

ВСЕНІЧНЕ БДІННЯ НАПЕРЕДОДНІ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТОЇ НЕДІЛІ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

Напередодні двадцять четвертої неділі після П'ятидесятниці, 4 грудня 2021 року, Предстоятель помісної Української Православної Церкви

звершив Всенічне бдіння у Свято-Георгіївському соборі Києво-Видубицького Михайлівського монастиря. Блаженнішому Митрополиту Епіфанію співслужили всечесна братія і духовенство обителі.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТУ НЕДІЛЮ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

У двадцять четверту неділю після П'ятидесятниці, 5 грудня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Його Блаженству співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Предстоятель помісної Української Православної Церкви виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

Також під час літургії Митрополит Епіфаній звершив дияконську хіротонію над іподияконом Олександром Проником. Наприкінці недільної відправи відбувся молебен, на якому підносилися молитовні прохання за Україну та її народ і визволення від нашествия чужинців.

НА ДОНЕЧЧИНІ ПОСТАНЕ ЩЕ ОДИН ХРАМ ПЦУ

У місті Вугледар митрополит Донецький і Маріупольський Сергій 6 грудня 2021 року освятив хрест, наріжний камінь та місце під будівництво нового храму Православної Церкви України.

Дуже символічно, що ця урочиста подія відбувалася на території військової частини в День Збройних Сил України, адже планується, щоб двері Божого храму будуть відкриті і для військовослужбовців, і для мешканців цього міста. Митрополиту Сергію співслужили військові капелани Донецької єпархії – протоіерей Сергій Талдонов, ігумен Макарій Дядюсь та протоіерей Анатолій Павлов.

«Душа радіє, що на сході України відкриваються нові українські громади, де постійно лунають молитви рідною мовою за справедливий мир, перемогу і весь багатотраждальний народ нашої Батьківщини», – зазначив з цього приводу керуючий Донецькою єпархією владика Сергій.

АРХІЄПІСКОП ЧЕРНІГІВСЬКИЙ І НІЖИНСЬКИЙ ЄВСТРАТІЙ ОСВЯТИВ КАПЛИЦЮ У ВІЙСЬКОВІЙ ЧАСТИНІ СМТ. ДЕСНА

6 грудня 2021 року у військовому навчальному центрі «Десна» з нагоди дня Збройних сил

Україні відбулося освячення каплиці на честь благовірного князя Ярослава Мудрого, ім'я якого також носить центр. За богослужінням молився капелан навчального центру протоієрей Олександр Шкумат та особовий склад частини.

ЄПІСКОП ПАВЛО ВЗЯВ УЧАСТЬ У ВІДКРИТТІ ДЗВОНУ ПАМ'ЯТІ ЗА ПОЛЕГЛИМИ БІЙЦЯМИ АТО/ООС

В тридцять річницю Збройних Сил України, 10 грудня 2021 року, на запрошення військового комісара Хмельницького обласного територіального центру комплектування та соціальної підтримки полковника Костянтина Радченка єпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський Павло у співслужінні духовенства Хмельницької єпархії ПЦУ на території територіального центру комплектування та соціальної підтримки благословив

меморіальний знак «Дзвін пам'яті», на честь Героїв Хмельниччини, які віддали свої життя за незалежність України в неоголошеній російсько-українській війні. Участь в урочистому відкритті взяли рідні та близькі загиблих воїнів, командири військових частин і установ гарнізону, представники державних органів влади, місцевого самоврядування, ветерани АТО/ООС, активісти громадських патріотичних організацій, волонтери й благодійники. Згодом керуючий Хмельницькою єпархією очолив заупокійну панахиду за полеглими захисниками Батьківщини. Єпископ Павло зокрема зазначив, що цей монументальний знак стане символом шани, яку ми віддаємо полеглим героям, та місцем пам'яті про захисників України, які загинули внаслідок російської збройної агресії у боротьбі за суверенітет та територіальну цілісність держави. Вічна пам'ять нашим Героям.

НА ЧЕРКАЩИНІ У ВІЙСЬКОВІЙ ЧАСТИНІ ОСВЯТИЛИ НОВОЗБУДОВАНУ КАПЛИЦЮ

На Черкащині у військовій частині А3177 освятили новозбудовану каплицю на честь святого великомученика Георгія Переможця. Торжественна подія відбулася 9 грудня 2021 року. Чин освячення каплиці звершив голова Синодального управління військового духовенства митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан.

Архіпастирю співслужив старший військовий священник Черкаської єпархії протоієрей Василій Макогін, протоієрей Олександр Мартиненко, який звершує душпастирське служіння у в/ч А3177 та протоієрей Василій Паплик. У святковій події брав участь командир військової частини полковник Віталій Шикаренко та військовослужбовці Збройних Сил України. По завершенні освячення митрополит Іоан, з благословення Блаженнішого Митрополита Епіфанія, нагородив Медаллю з жертовності та любові до України меценатів і будівничих каплиці. У вітальній промові митрополит Іоан побажав воїнам перемоги над ворогами та закликав на них Боже благословення!

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВІДВІДАВ НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПРЕВЕНТИВНОЇ ТОКСИКОЛОГІЇ, ХАРЧОВОЇ ТА ХІМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 10 грудня 2021 року відвідав Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л. І. Медведя МОЗ України та звершив Чин освячення приміщення центру. Предстоятелю Православної Церкви України співслужили проректор з наукової роботи Київської православної богословської академії протоієрей Віталій Клос та старший викладач кафедри богослів'я КПБА священник Михайло Омелян. За богослужінням також молилися доктор медичних наук, професор, член-

кореспондент НАМН України, директор Інституту екогієни і токсикології ім. Л. І. Медведя Микола Проданчук та співробітники установи. Після освячення Блаженніший Митрополит Епіфаній звернувся до присутніх із Першосвятительським словом, в якому побажав керівництву та співробітникам здоров'я та сил трудитися на благо українського народу й з Божою допомогою долати сучасні виклики. «Сьогодні ми звершили освячення будівлі, в якій ви працюєте і віддаєте дуже багато часу для того, щоби досліджувати, винаходити, робити добрі і корисні справи для нашого українського народу. Тож сьогодні у молитві ми закликали Боже благословення на вашу самовіддану працю», – зокрема сказав Його Блаженство. Також Предстоятель закликав виконувати і втілювати в житті Євангельський закон, котрий базується на любові, яка є основою нашого життя, та побажав сил, щоби долати сучасні виклики. На завершення урочистого заходу слова вдячності Митрополиту Епіфанію висловив директор Інституту Микола Проданчук.

ВІДБУЛАСЯ ЗУСТРІЧ ЕКСПЕРТНОЇ ГРУПИ ЩОДО ВИРОБЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕЦЕПЦІЇ ДОКУМЕНТУ ВСЕЛЕНСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ «ЗА ЖИТТЯ СВІТУ: НА ШЛЯХУ ДО СОЦІАЛЬНОГО ЕТОСУ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ»

З благословення Блаженнішого Митрополита Епіфанія у духовно-релігійному центрі на честь

святого архістратига Божого Михаїла в с. Озерне Чернігівської єпархії, освячення якого Предстоятель нещодавно звершив, 11 грудня 2021 року відбулася зустріч експертної групи щодо вироблення української рецепції документу Вселенського Патріархату «За життя світу: на шляху до соціального етосу Православної Церкви».

Перед початком заходу учасники зібрання помолилися у Петропавлівському храмі. Далі відбулося робоче засідання, участь у якому взяли митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан, архієпископ Тернопільський і Кременецький Нестор, архієпископ Полтавський і Кременчуцький Федір, архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій, священники – представники монастирів, духовних навчальних закладів й Синодальних установ Православної Церкви України, перекладачі документу, науковці та громадські діячі.

Під час обговорення йшлося про перший розділ документу – «Вступ. Час служити Господу». Учасники поділилися своїми коментарями стосовно зазначеного тексту та погодили механізми й форми подальшої роботи. Було визначено, що кожному наступному розділу буде присвячено окрему зустріч. Українська експертна група відбиратиме найважливіші цитати, формулюватиме коментарі, власні питання, глосарій, бібліографію й методичні додатки. У підсумку заплановано вихід

друкованого та електронного видання, до якого увійде сам текст документа Вселенського Патріархату та відповідні українські напрацювання. Зустріч експертної групи було організовано Управлінням у справах молоді ПЦУ, як відповідь на заклик Його Всесвятості Вселенського Патріарха Варфоломія щодо рецепції рішень Святого і Великого Собору на Криті. Оскільки документ «За життя світу: на шляху до соціального етосу Православної Церкви» є виявом і продовженням роботи, розпочатої цим Собором, то така діяльність сприятиме поглибленню його рецепції в Україні.

Це сучасне богословське видання покликане також бути важливим елементом у навчанні студентів духовних навчальних закладів, у соціальному служінні, роботі з молоддю й парафіяльній діяльності та зможе продемонструвати сучасний погляд Церкви на

ВСЕНІЧНЕ БДІННЯ НАПЕРЕДОДНІ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТОЇ НЕДІЛІ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

Напередодні двадцять п'ятої неділі після П'ятидесятниці, 11 грудня 2021 року, Предстоятель помісної Української Православної Церкви звершив Всенічне бдіння у Свято-Георгіївському соборі Києво-Видубицького Михайлівського монастиря. Блаженнішому Митрополиту Епіфанію співслужили всечесна братія і духовенство обителі.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У ДВАДЦЯТЬ П'ЯТУ НЕДІЛЮ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

У двадцять п'яту неділю після П'ятидесятниці, 12 грудня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство.

Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). На завершення недільного богослужіння відбувся молебень, під час якого Митрополит Епіфаній підніс молитву за Україну та її народ, за воїнів наших, вдовиць, сиріт, за несправедливо ув'язнених, скалічених і немічних та за тих, хто від війни та нашествия чужинців постраждали.

ВІФЛЕЄМСЬКИЙ ВОГОНЬ МИРУ ПРИБУВ ДО СВЯТО-МИХАЙЛІВСЬКОГО ЗОЛОТОВЕРХОГО МОНАСТІРЯ

12 грудня 2021 року, після Всенічного бдіння напередодні дня пам'яті святого апостола Андрія Першозваного, Національна скаутська організація України «Київський Пласт»

передала Віфлеємський вогонь миру в Свято-Михайлівський Золотоверхий монастир. З благословення Предстоятеля Православної Церкви України Блаженнішого Митрополита Епіфанія вогонь отримав намісник Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря архієпископ Вишгородський Агапіт та братія монастиря. У привітальному слові владика-намісник зазначив, що Віфлеємський вогонь – знак благословення і Божої благодаті. Господь прийшов у цей світ для того, щоб дарувати мир усім нам. і саме мир, на сьогодні, є дуже актуальним для кожного з нас, бо ми живемо в складний, непростий час. Тож напередодні новорічних і різдвяних свят, які бажаємо відзначати під мирним небом, ми хочемо бачити наших рідних здоровими та в благополуччі. Саме заради цього ви проводите щороку цю акцію: за допомогою Віфлеємського вогню – світла миру – проповідувати мир, любов до Бога і єднати усіх навколо нашого Спасителя, бо Він є Джерелом миру для кожної людини й для всього світу. Щиро вдячні київським пластунам за те, що вони майже 30 років передають Віфлеємський вогонь – символ миру, який єднає український народ.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВІДЗНАЧИВ ТВОРЦІВ ЗАКОНУ «ПРО СЛУЖБУ ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНСТВА»

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 14 грудня 2021 року прийняв у своїй резиденції – Митрополичому домі групу

народних депутатів України, котрі працювали над Законом «Про Службу військового капеланства», який нещодавно був прийнятий парламентом.

У зустрічі також взяли участь голова Синодального управління військового духовенства митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан, речник Київської Митрополії архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій та заступники голови СУВД протоієрей Леонтій Никитенко і протоієрей Костянтин Холодов. Предстоятель помісної Української Православної Церкви обговорив з гостями особливості прийнятого закону та механізми його застосування, а також відзначив Олександра Завітневича, Романа Костенка, Людмилу Марченко, Соломію Бобровську, Святослава Юраша, Ростислава Тістика, Оксану Савчук, Поліну Компанець, протоієрея Леонтія Никитенка і протоієрея Костянтина Холодова високими церковними нагородами. «Щоб мати змогу підтримувати наших воїнів і додати їм сили, потрібен був цей закон. Він накреслює новий вектор розвитку капеланського служіння, надихає ще активніше боротися й протистояти ворогу захищаючи Батьківщину. Тож дякую усім, хто долучився до його створення і прийняття, – зокрема сказав Митрополит Епіфаній.

ДОНЕЦЬКА ЄПАРХІЯ ОТРИМАЛА НОВІ ЄВХАРИСТІЙНІ НАБОРИ ДЛЯ КАПЕЛАНІВ

Предстоятель Православної Церкви України 14 грудня 2021 року зустрівся у своїй резиденції з архієпископом Памфільським Даниїлом (Українська Православна Церква США). У зустрічі також взяли участь митрополит Донецький і Маріупольський Сергій та військовий капелан Повітряних сил США протоієрей Володимир Штеляк.

Сторони обговорили питання співпраці спрямованої на встановлення в Україні справедливого миру. Окрім того, представники Вселенського Патріархату в діаспорі передали для потреб Донецької єпархії євхаристійні набори, зокрема й спеціальні компактні набори призначені для звершення Святої Євхаристії безпосередньо на передовій. Митрополит Сергій висловив вдячність за сприяння Донецькій єпархії, яка наразі відчуває тягар війни через російську агресію, та зазначив, що ці євхаристійні набори допоможуть капеланам духовно опікуватися захисниками Батьківщини.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З НАРОДНИМ ДЕПУТАТОМ РОСТИСЛАВОМ ПАВЛЕНКОМ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 16 грудня 2021 року зустрівся

у своїй резиденції – Митрополитському домі з народним депутатом України Ростиславом Павленком.

Сторони обговорили актуальну релігійну й соціально-політичну ситуацію в Україні та світі, а також процес визнання Православної Церкви України іншими автокефальними Православними Церквами.

Окрім того, за значний внесок у справу об'єднання українського православ'я Предстоятель відзначив Ростислава Павленка Орденом Архистратига Михаїла 1-го ступеня.

ЄПИСКОП МИТРОФАН ПРИВІТАВ КОЛЕКТИВ ХАРКІВСЬКОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ СПОРТУ З ЮВІЛЕЄМ УТВОРЕННЯ

Харківський фаховий коледж спорту відсвяткував 50-річчя зі дня утворення. Урочистості до ювілею відбулися 16 грудня 2021 року в Харківському

національному академічному театрі опери та балету імені Лисенка.

Привітати дирекцію та колектив зі святом завітав єпископ Харківський і Богодухівський Митрофан. Владика привітав представників навчального закладу та присутніх гостей із ювілеєм, побажав міцного здоров'я, щастя, успіхів у всіх починаннях, миру і злагоди в родині і суспільстві.

«Нових професійних досягнень і добробуту Вашим родинам! Невичерпної енергії, сил і насаги в такій важливій сфері діяльності, як ваша», – наголосив архієрей.

З нагоди свята єпископ Митрофан нагородив колектив Харківського фахового коледжу спорту Благословенною Грамотою.

У ЧЕРВОНОГРАДІ МИТРОПОЛИТ МАКАРІЙ РОЗДІЛИВ РАДІСТЬ СВЯТКУВАННЯ 20 ЛІТТЯ ПАРАФІЇ СВ. ВАРВАРИ

17 грудня у день пам'яті Великомучениці Варвари, яка вважається покровителькою гірників, на запрошення настоятеля одноіменного храму у шахтарському місті Червонограді Львівської області митр. прот. Олега Дяковича митрополит Львівський ПЦУ кир. Макарій очолив св. Літургію з нагоди престольного свята та 20-ліття парафії у співслужінні архієпископа Тернопільського і Бучацького Тихона, за участю запрошеного духовенства, парафіян та гостей під спів чоловічого вокального октету "Орфей". Під час Літургії архієреями вознесено Господу

молитву за Україну та український народ, а також до Великомучениці Варвари за постійне заступництво та допомогу по дорозі спасіння серед буднів земного життя. Митрополитом звершено дияконську хіротонію над студентом Львівської духовної семінарії апостола і євангелиста Іоана Богослова Володимиром Довгайчуком. На завершення керуючий Львівською єпархією висловив вдячність настоятелю храму за запрошення, архієпископу Тихону та священникам за спільну молитву, привітав парафіян із храмовим святом, новорукопокладеного диякона з важливим та пам'ятним днем хіротонії, побажав усім Божого благословіння, миру та добробуту. Святкування завершилися словами подяки настоятеля отця Олега, співом багатоголосся, чином малого освячення води на церковному подвір'ї та хресним ходом навколо храму.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВІДЗНАЧИВ ПРАВООХОРОНЦІВ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 17 грудня 2021 року прийняв у своїй резиденції – Митрополитому домі представників Національної поліції. Предстоятель помісної Української Православної Церкви подякував правоохоронцям за працю спрямовану на збереження громадського порядку та відзначив їх високими церковними нагородами.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ З ДИРЕКТОРОМ ДИПЛОМАТИЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Предстоятель Православної Церкви України 17 грудня 2021 року зустрівся у своїй резиденції з директором Дипломатичної академії України імені Геннадія Удовенка при Міністерстві закордонних справ Геннадієм Надоленком. У зустрічі також взяв участь перший заступник директора Академії Сергій Худіаш. Сторони обговорили міжнародні контакти Православної Церкви України, а також актуальну ситуацію у зовнішньополітичній сфері. Окрім того, йшлося про продовження та розвиток співпраці в галузі освіти.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВЗЯВ УЧАСТЬ У ЗУСТРІЧІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ РАДИ ЦЕРКОВ І РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 17 грудня 2021 року взяв участь у зустрічі членів Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій з Президентом України Володимиром Зеленським. Під час заходу Глава держави підписав Закон України «Про Службу військового капеланства» № 1915-ІХ, який парламент ухвалив

30 листопада. Представники ВРЦіРО висловили подяку Президенту за підтримку цього важливого закону. Зі свого боку Володимир Зеленський подякував за їхню допомогу українським військовим, які захищають нашу державу. Глава держави окремо відзначив системну допомогу Церков і релігійних організацій у боротьбі з пандемією COVID-19. Він зауважив, що зустрічі з релігійними лідерами дають змогу почути про виклики й проблеми, які турбують людей, та знайти відповіді на важливі питання. Під час зустрічі також порушували проблему реформи інтернатів і протидії домашньому насильству. Зокрема, йшлося про необхідність ефективної реакції правоохоронних органів на такі випадки, як це передбачене українським законодавством.

ВСЕНІЧНЕ БДІННЯ НАПЕРЕДОДНІ ДНЯ ПАМ'ЯТІ СЯТИТЕЛЯ МИКОЛАЯ

Напередодні дня пам'яті святителя Миколая Чудотворця, 18 грудня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній

очолив Всенічне бдіння у Свято-Георгіївському соборі Києво-Видубицького Михайлівського монастиря. Блаженнішому Митрополиту Епіфанію співслужили всечасна братія і духовенство обителі.

АРХІЄПІСКОП АГАПІТ ЗВЕРШИВ ЧИН ОСВЯЧЕННЯ ХРАМУ ПОКРОВИ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ В СЕЛІ ФАСТІВКА НА КИЇВЩИНІ

18 грудня 2021 року, на запрошення настоятеля та з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, намісник Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря архієпископ Вишгородський Агапіт звершив Чин

освячення храму та Божественну літургію у храмі Покрови Пресвятої Богородиці в с. Фастівка на Київщині. Його Високопреосвященству співслужили настоятель храму протоієрей Андрій Равва та запрошене духовенство.

На малому вході з благословення Предстоятеля Православної Церкви України настоятеля храму було удостоєно правом носіння хреста з прикрасами. За богослужінням була піднесена сутуба молитва за припинення згубної пошесті (епідемії). Після відпусту літургії владика Агапіт звернувся до присутніх з повчальним словом, подякував усім за спільну молитву та привітав парафіян з освячення храму, а також відзначив церковними нагородами меценатів і благодійників, які долучилися до будівництва храму.

АРХІЄПИСКОП МИХАЇЛ ЗВЕРШИВ ОСВЯЧЕННЯ ХРЕСТІВ НА КУПОЛИ НОВОЗБУДОВАНОГО ХРАМУ В СМТ. МУРОВАНІ КУРИЛІВЦІ

18 грудня 2021 року, в день пам'яті преподобного Сави Освяченого, Високопреосвященний Михаїл, архієпископ Вінницький і Тульчинський, прибув з архіпастирським візитом до смт. Муровані Курилівці, де звершив чин освячення хрестів на куполи новозбудованого храму на честь святителя Миколая Чудотворця. Перед храмом владику

зустріли й привітали віруючі, які піднесли йому коровай і квіти. У свою чергу настоятель парафії протоієрей Сергій Орловський, подаючи хрест своєму архіпастирю, запросив його освятити хрести на куполи храму. Під час чину освячення владика, виголосивши молитву, окропив хрести освяченою водою. Після відпусту архієпископ Михаїл звернувся до присутніх з архіпастирським словом і нагородив активних парафіян благословенними грамотами. Далі настоятель подякував владиці за його молитви та повчання. Потім під церковний спів хрести були встановлені на куполи храму. Богослужіння завершилось святковим багаттям. Владиці співслужили секретар єпархії протоієрей Ігор Сіранчук, Мурованокуриловецький благочинний, настоятель храму протоієрей Сергій Орловський, Могилів-Подільський благочинний протоієрей Іван Минів та духовенство Вінницько-Тульчинської, Вінницько-Барської та Хмельницької єпархій.

НА ХЕРСОНЩИНІ ОСВЯЧЕНО НОВИЙ ХРАМ ПОМІСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

18 грудня 2021 року Преосвященний Афанасій, єпископ Одеський і Балтський на запрошення і у співслужінні єпископа Херсонського і Каховського Бориса очолив чин освячення

храму на честь святого архистратига Божого Михаїла у селі Шевченко Скадовського благочиння Херсонської області. Після чину освячення дзвонів та храму було звершено Божественну літургію. Наприкінці відправи, з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, владика Борис відзначив меценатів високими церковними нагородами.

ПАТРІАРХУ ВАРФОЛОМІЮ ПРИСВОЄНО ЗВАННЯ «ПОЧЕСНОГО ГРОМАДЯНИНА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА»

Делегація з Івано-Франківська 18 грудня 2021 року відвідала Архієпископа Константинополя – Нового Риму, Вселенського Патріарха

Варфоломія у його резиденції на Фанарі (м. Стамбул). Разом із міським головою Івано-Франківська Русланом Марцінківом у зустрічі з Його Всесвятістю взяв участь настоятель храму на честь Святого Духа протоієрей Василь Максимішин.

Українська делегація подарувала Вселенському Патріарху вишитий рушник, писанку, традиційну різьблену тарілку із зображенням Його Всесвятості та гуцульське вбрання – кожух і баршівку (вишитий чоловічий капелюх). У свою чергу Патріарх Варфоломій вручив отцю Василю Максимішину священничий хрест.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ПРИВІТАВ ДІТОК З ДНЕМ СЯТОГО МИКОЛАЯ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 19 грудня 2021 року у стінах Київської православної богословської академії зустрівся із дітьми з мережі Центрів соціальних служб міста Києва.

Разом вони взяли участь в інтерактивній грі, завдяки якій дізналися більше про святого Миколая та історію свята. На честь свята кожна дитина отримала подарунки.

«Я вірю, що найбільшим подарунком у житті є не матеріальні речі, але прояв любові і турботи – особливо до тих, хто з певних причин цих благ отримує менше від інших. і приклад святого Миколая, якого ми згадуємо сьогодні, допомагає нам навчитися дарувати цю любов і турботу, віддавати її безвідплатно, безкорисно», – зокрема сказав Його Блаженство.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ З РЕКТОРОМ КНУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 21 грудня 2021 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополичому домі з ректором Київського національного університету імені Тараса Шевченка Володимиром Бугровим. У зустрічі також взяли участь протоієрей Віталій Даньчак та завідувач кафедри історії філософії КНУ імені Тараса Шевченка Тарас Кононенко. Володимир Бугров розповів Його Блаженству про сучасний стан очолюваного ним провідного науково-навчального центру України. Також Сторони обговорили питання співпраці, зокрема із закордонними навчальними закладами й перспективи спільної науково-дослідницької роботи над автентичними текстами богословського спрямування.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ПРОВІВ ЗУСТРІЧ З КООРДИНАТОРОМ ПРОГРАМИ REFAR В УКРАЇНІ

Предстоятель помісної Української Православної Церкви 21 грудня 2021 року прийняв у своїй резиденції координатора програми REFAR (Надзвичайної ініціативи Президента Сполучених Штатів Америки з надання допомоги у боротьбі з ВІЛ/СНІД) в Україні Аарона Бенкса. У зустрічі також взяв участь заступник голови Управлінням соціального служіння та благодійності ПЦУ протоієрей Сергій Дмитрієв.

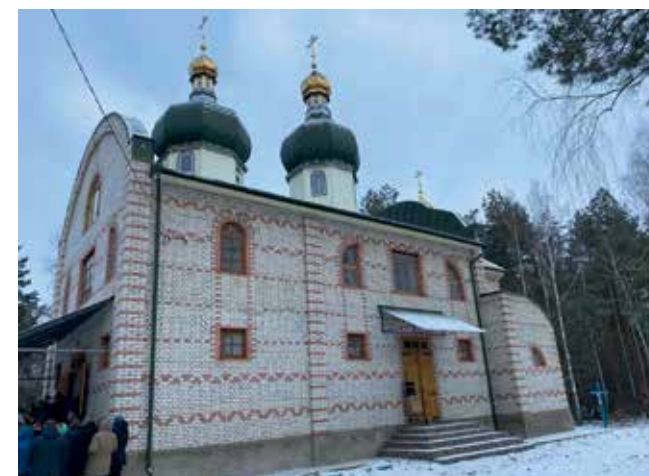
Під час спілкування йшлося про розширення співпраці у галузі подолання епідемії ВІЛ/СНІДу, про духовну підтримку хворих, яка також є надзвичайно важливою та протидію дискримінації й стигматизації ВІЛ-інфікованих. Окрім того, Митрополит Епіфаній та отець Сергій розповіли Аарону Бенксу про ті проекти, які в цьому напрямку Православна Церква України уже реалізувала. Зокрема, про видання спеціального посібника для священнослужителів та проведення відповідних тренінгів для військових капеланів.

ПОЛІТВ'ЯЗЕНЬ ВЛАДИСЛАВ ЄСИПЕНКО ПЕРЕДАВ ПРЕДСТОЯТЕЛЮ ЛИСТА З НАГОДИ РІЧНИЦІ ОБ'ЄДНАВЧОГО СОБОРУ

Арештований фрілансер Радіо Свобода (проект Крим.Реалії) Владислав Єсипенко передав через

митрополита Сімферопольського і Кримського Климента листа на адресу Блаженнішого Митрополита Епіфанія з нагоди третьої річниці Об'єднавчого Собору і обрання його Предстоятелем Української Церкви. «Ви стали Предстоятелем у важкий момент для нашої держави. Війна, смерті, невинно засуджені політв'язні, котрі томляться у російських тюрмах. Знаходячись в неволі сотні наших співвітчизників відчують Вашу духовну підтримку і молитви, які Ви возносите під час богослужінь. Це дає нам сили та укріплює у вірі. Від імені усіх політв'язнів прийміть сердечні вітання, духовних сил і божественної мудрості в управлінні нашою Церквою», – зокрема йдеться у листі. Владислав Єсипенко – позаштатний журналіст Радіо Свобода, висвітлював соціальну та екологічну проблематику, знімав опитування кримчан. Був затриманий співробітниками ФСБ Росії в Криму 10 березня 2021 року.

АРХІЄПИСКОП ІЛАРІОН ОСВЯТИВ НОВОЗБУДОВАНИЙ ХРАМ У МОКВИНІ

22 грудня 2021 року, в день зачаття Праведною Анною Пресвятої Богородиці, архієпископ Рівненський і Острозький Іларіон з архіпастирським візитом відвідав с. Моквин, де звершив чин освячення храму на честь ікони Божої Матері «Несподівана Радість» та очолив у храмі Божественну літургію.

За богослужінням архієрею співслужив благочинний Костопільського благочиння протоієрей Андрій Кононець, настоятель храму протоієрей Миколай Близнак та прибуле духовенство. Під час Малого входу архієпископ Іларіон, з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, нагородив протоієрея Миколая Близнака правом носіння хреста з прикрасами. За Літургією була піднесена Всеукраїнська молитва про позбавлення від епідемії коронавірусу та визволення України від нашествия чужинців. По завершенні відправи владики Іларіон звернувся до вірян із проповіддю та відзначив ряд активних парафіян Архієрейськими благословенними грамотами. Завершилось богослужіння уставним многоліттям.

ЗАКАРПАТСЬКА ЄПАРХІЯ ОГОЛОСИЛА 2022 РІК РОКОМ ПОСИЛЕНОЇ МОЛИТВИ ЗА УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО

24 грудня 2021 року на підсумкових річних зборах, духовенство Закарпатської єпархії Православної Церкви України прийняло рішення оголосити для своїх парафій 2022 рік – роком посиленої молитви за Українське військо. Священнослужителі закликали вірян посилено молитись за захисників Батьківщини, адже Україна переживає нові виклики, пов'язані із загостренням гібридної війни та накопиченням біля наших кордонів російських військових угруповань.

У ГУРБИНСЬКОМУ МОНАСТИРІ ПОСТАНЕ ЩЕ ОДИН ХРАМ

День пам'яті святителя Спиридона Тримифунського, є особливим для Свято-Воскресенського монастиря в урочищі Гурби, адже один із храмів який зараз будується в обителі, носитиме ім'я в честь цього святого. Тож 25 грудня 2021 року, з нагоди свята і на запрошення архієпископа Рівненського і Острозького Іларіона богослужіння в обителі очолив митрополит Львівський і Сокальський Димитрій. Владиці Димитрію співслужив єпископат Православної Церкви України: митрополит Переяславський і Вишневський Олександр, архієпископ Чернівецький і Хотинський Герман, архієпископ Тернопільський і Бучацький Тихон, архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Володимир-Волинським і Турійський Матфей та єпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський Павло. Також архієреям співслужило духовенство – намісник монастиря архімандрит Онуфрій (Ляда), насельники монастиря та духовенство, яке прибуло з Рівненської, Львівської та Тернопільської єпархій. На Малому вході, з благословення Блаженнішого Митрополита Епіфанія, братія монастиря була удостоєна чергових священничих нагород. Після прочитання Євангелія з проповіддю до вірян звернувся митрополит Львівський і Сокальський Димитрій, який розповів про життя святителя Спиридона Тримифунського. За богослужінням була піднесені молитва за українських воїнів які захищають Україну, та за припинення епідемії коронавірусу.

Після закінчення богослужіння, з благословення Блаженнішого Митрополита Епіфанія, архімандрит Онуфрій був удостоєний особливої монашої нагороди – права носіння дерев'яного жезла. Також було здійснено чин закладання капсули під будівництво майбутнього храму на честь преподобного Онуфрія Великого. Закінчилися богослужіння уставним многоліттям.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У ДВАДЦЯТЬ СЬОМУ НЕДІЛЮ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

У двадцять сьому неділю після П'ятидесятниці, 26 грудня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). На завершення недільного богослужіння відбувся молебень, під час якого Митрополит Епіфаній підніс молитву за Україну та її народ, за воїнів наших, вдовиць, сиріт, за несправедливо ув'язнених, скалічених і немічних та за тих, хто від війни та нашествия чужинців постраждали.

АРХІЄПІСКОП НЕСТОР ЗАКЛАВ НАРІЖНИЙ КАМІНЬ ХРАМУ ВСІХ СВЯТИХ ЗЕМЛІ УКРАЇНСЬКОЇ В БУЧАЧІ

У двадцять сьому неділю після П'ятидесятниці, 26 грудня 2021 року, архієпископ Тернопільський і Кременецький Нестор з архіпастирським візитом відвідав Бучацьке благочиння. Архієрей звершив освячення й закладення наріжного каменя храму на честь всіх святих землі Української. Також Високопреосвященніший владика освятив хрест на місці будівництва храму, який постане у Бучачі. Архієреєві співслужили Бучацький благочинний протоієрей Андрій Шкварок, Заліщицький благочинний протоієрей Михайло Бубнів, настоятель парафії Всіх святих землі Української протоієрей Юрій Матвіїшин, секретар єпархіальної канцелярії протоієрей Сергій Росіцький, запрошене духовенство. Закладаючи наріжний камінь храму, архієрей висловив сподівання, що вже найближчим часом з Божою допомогою мешканці Бучача матимуть змогу молитися в новозбудованому храмі на честь Всіх святих землі Української. Новий храм у Бучачі спорудять у пам'ять про Героїв Небесної Сотні, воїнів ООС, воїнів-афганців та всіх, хто поклав життя за Україну.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ БЛАГОСЛОВИВ ПОДАРУНКИ ЗРОБЛЕНІ ДІТЬМИ ДЛЯ ЗАХИСНИКІВ УКРАЇНИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 28 грудня 2021

року у Трьохсвятительському храмі, що знаходиться на дзвіниці Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря, благословив подарунки, зроблені дітьми для воїнів – захисників України. В рамках міжнародної акції «Різдвяна зірка» діти українських громад світу та України виготовили для наших воїнів, які перебувають на передовій, Різдвяні подарунки та сувеніри – це, зокрема, Різдвяні зірки, малюнки, листівки, різдвяне печиво й інші вироби. Разом з Предстоятелем помісної Української Православної Церкви молилися військові капелани ПЦУ, представниці Всеукраїнської ліги українських жінок й Національної рада жінок України та представники Національної гвардії України. «Сьогодні ми разом з дітками хочемо підтримати наших українських воїнів. Ми бачимо і відчуваємо те, що зараз відбувається, тому вдячні нашим військовослужбовцям, молимося за них та бажаємо їм донести радість прийдешнього Різдва Христового», – зокрема сказав Митрополит Епіфаній.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВЗЯВ УЧАСТЬ У ПІДСУМКОВОМУ ЗАСІДАННІ ВЧЕНОЇ РАДИ КПБА

Предстоятель помісної Української Православної Церкви 28 грудня 2021 року взяв участь у підсумковому цьогоріч засіданні Вченої ради Київської православної богословської академії. Його Блаженство заслухав звіти про викладацьку, наукову та виховну роботу, поспілкувався з викладацьким колективом та привітав усіх з прийдешніми святами.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ПРОВІВ ЗБОРИ БЛАГОЧИННИХ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 28 грудня 2021 року провів збори благочинних Київської області. Предстоятель ПЦУ обговорив зі священниками підсумки року, що добігає кінця, а також особливу роль Церкви у державницьких та суспільних процесах. Окрім того, мова йшла про служіння військових капеланів, ціни на газ та електроенергію для релігійних громад, а також про інші актуальні питання парафіяльного й загальноцерковного значення. «Молитва і слово проповіді – це ключова духовна зброя священнослужителя і водночас цілющий засіб для допомоги, розради та підтримки усіх тих, хто цього потребує. Тож виконуймо в першу чергу те, до чого нас покликав Господь, а інше покладаймо на Його волю», – сказав Блаженніший владика під час зустрічі.

АРХІЄПІСКОП МИХАЇЛ ЗВЕРШИВ ОСВЯЧЕННЯ ХРЕСТІВ НА КУПОЛИ НОВОЗБУДОВАНОГО ХРАМУ В С. КРАСНЕНЬКЕ

28 грудня 2021 року Високопреосвященний Михаїл, архієпископ Вінницький і Тульчинський, прибув з архіпастирським візитом до села Красненьке Іллінецького благочиння, де звершив чин освячення хрестів і куполів новозбудованого храму на честь святого архістратига Михаїла. Перед храмом владика зустріли й привітали прихожани. Настоятель парафії протоіерей

Володимир Медведчиков, подаючи хрест своєму архіпастирю, запросив його освятити хрести новозбудованого храму. Під час відправи владика окропив хрести та куполи освяченою водою. Наприкінці богослужіння архієпископ Михаїл звернувся до вірян, які незважаючи на мороз та хуртовину прийшли до храму, щоб взяти участь у святковій та історичній події, з архіпастирським словом. Після співу многоліття хрести та куполи були піднесені та встановлені на верхівку храму. Владиці співслужили Вінницький благочинний протоіерей Микола Мельник, Іллінецький благочинний протоіерей Ярослав Драч, настоятель храму протоіерей Володимир Медведчиков та духовенство благочиння.

ДО ПРЕДСТОЯТЕЛЯ ЗАВІТАЛИ ЮНАКИ ТА ДІВЧАТКА ЗІ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

До Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія 30 грудня 2021 року завітали юнаки та дівчатка зі Спільки української молоді. Предстоятель помісної Української Православної Церкви поспілкувався з юними гостями про справжню древню історію України, відновлення її державності 30 років тому, про залучення молоді до утвердження духовності й збереження та розвитку нашої самобутньої культури. Окрім того, мова йшла про популярний серед молодого покоління український медіаконтент та про вітчизняних діячів, які є взірцем для юних українців.

УПОКОЇВСЯ ІГУМЕН ОЛЕКСІЙ (ХРЕЩИК)

Народився отець Олексій 14 травня 1968 року у м. Києві. У 1997 р. рукоположений в ієромонахи владикою Геронтієм на Вінничині. 2001 - 2002 роках ніс служіння у м. Богуславі. Потім вимушений був доглядати за мамою. З 2013 р. по 2019 р. був настоятелем парафії св. великомученика Димитрія Солунського Вишгородського благочиння. З 2019 року по червень 2021 року був другим священником парафії св. Трійці села Лісне, Вишневського благочиння. З червня 2021 був настоятелем парафії св. Трійці села Лісне Вишневського благочиння.
Вічна пам'ять ігумену Олексію!

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ ОЛЕКСАНДР ДОБРОСКОК

7 грудня на п'ятдесятому році життя закінчився земний шлях протоіерея Олександра Доброскока, колишнього клірика парафії Апостолів Петра і Павла в Ковелі.
Вічна пам'ять протоіерею Олександрю!

УПОКОЇВСЯ ІГУМЕН МАРК (ЛУГАНОВСЬКИЙ)

На 50 році життя від наслідків коронавірусної хвороби упокоївся ігумен Марк (Лугановський), настоятель парафії на честь преподобного Олексія, чоловіка Божого, в м. Мена Чернігівської області.

Ігумен Марк (в миру - Олексій Михайлович Лугановський) народився 18 квітня 1972 року в с. Землянка Глухівського району на Сумщині.

Закінчив Чернігівську середню школу № 4 та СПТУ № 10. Ще в шкільні роки став відвідувати богослужіння. Пройшов навчання у Чернігівському духовному училищі. 1 квітня 2002 року єпископом Чернігівським і Ніжинським Никоном рукоположений у сан священника (целібат).

14 березня 2003 р. пострижений у чернецтво з іменем Марк.

Ієромонах Марк ніс різні послухи на парафіях Чернігівщини. З 2006 року - настоятель парафії преподобного Олексія в м. Мена. У квітні 2008 року возведений у сан ігумена. До квітня 2017 року був також благочинним Менського району. 2020 року з благословення Блаженнішого Митрополита Епіфанія нагороджений правом носити за богослужінням палицю.

Вічна пам'ять ігумену Марку!

АРХІМАНДРИТ ЛАВРЕНТІЙ (ЖИВЧИК)
насельник Свято-Михайлівського
Золотоверхого монастиря

НЕВІСТА ХРИСТОВА ПРЕКРАСНА

Народилася вона за деякими відомостями на початку IV ст. в Олександрії, хоча інші перекази місцем її народження називають місто Саламін на острові Крит в Середземному морі, як, наприклад, стверджує священномученик Епіфаній Кіпрський. Юна дівка зростала напрочуд розумною, отримала високу освіту всупереч тодішнім уявленням про жіноче життя та була наділена надзвичайною вродою. Юнаки найвідоміших родин Римської імперії просили руки прекрасної Катерини, але ніхто з них не став її обранцем. Вона оголосила батькам, що згодна вийти заміж лише за того, хто перевершить її у знатності, красі, багатстві й мудрості. Що ми бачимо в образі святої на цьому етапі її життя? – Впевненість у власній вищості, зарозумілість, пихатість. і складно навіть припустити, що цих негативних рис людина може позбутися настільки, що й повністю замінити їх справжніми чеснотами, а не їх уявною подобою.

Мати Катерини, таємна християнка, турбувалася через таку перебірливість дочки. Вона повела її за порадою до свого духівника, святого старця, який молився на самоті у печері неподалік від міста, де жила Катерина. Вислухавши дівчину, старець сказав, що він знає юнака, котрий перевершує її в усьому: «Краса його світліше сонячного сйва, мудрість його керує всім творінням, багатство його розливається по всьому світі, але це не зменшує його, а множить, висота роду Його – невимовна». Слова подвижника, очевидно, спочатку зародили в душі юної Катерини цікавість: хоч би побачити Того, Хто такий славний і досконалий! Істина, до якої поривалася її душа, відкрилася їй у дивний спосіб. На прощання старець вручив Катерині ікону Божої Матері з Немовлятком Ісусом на

Можливо, хтось заперечить: який же це успіх, коли хтось інший нам створює умови і показує шлях, куди йти? Де ж тоді наше власне бажання? Історія людства рясніє прикладами того, як ті, що володіли багатьма достоїнствами світу цього, приходили до розуміння їх дріб'язковості перед чистосердечним прийняттям праведності заради Бога. Серед сонму таких просвічених людей – угодниці Божа – свята великомучениця Катерина.

руках та повелів з вірою молитися Цариці Небесній – Матері Небесного Нареченого про дарування бачити її Сина.

Хто знає, з яких міркувань і як саме творила Катерина молитву? Її життєпис оповідає, що після того, як вона молилася всю ніч, сподобилася бачити дивну річ: ікона уявилася їй, ніби живою – Пресвята Діва просила Свого Божественного Сина подивитися на схилену перед Ними Катерину. Але Ісус відвертав Свій лик від неї, говорячи, що Він не може дивитися на неї, тому що вона з поганого роду, потворна, злиденна та божевільна, як і всяка людина, що не омилася водами святого Хрещення і не ознаменована печаттю Духа Святого. Отямившись від видіння, глибоко вражена дівчина знову пішла до старця. Він з любов'ю прийняв її, наставив до віри Христової, заповів зберігати чистоту і цнотливість, безперестанно молитися, і здійснив над нею таїнство святого Хрещення. і ось диво! – Знову свякій Катерині було видіння Пресвятої Богородиці з Ісусом. Тепер Господь ласкаво дивився на неї і дав їй перстень – дарунок Небесного Жениха на ознаку заручення з Ним. Цей момент, до речі, став одним із найбільш поширених сюжетів іконографії святої великомучениці у традиції Західної Церкви.

У цей час в Александрію на язичницьке свято прибув сам імператор. Житіє називає його Максиміаном, хоча, в цьому можуть бути певні сумніви, адже протягом часу життя святої великомучениці Римською імперією керували приблизно дев'ять правителів у різні часові проміжки. Троє з них мали співзвучні імена: Максимін, Максиміан і Максенцій. Оскільки в житті Катерини згадується імператриця Августа, яка була страчена, прийнявши християнство, то цей факт вказує скоріше на Максиміана, який носив титул «август», відповідно його дружина – «августа». Крім того, дружини інших згаданих правителів пережили своїх чоловіків. Отже, з нагоди приїзду володаря країни свято було особливо пишним і багатолюдним. Лементи жертвних тварин, дим і сморід від жертвників, гомін юрби переповнювали Александрію. Приносилися і людські жертви – на смерть у вогні прирікали сповідників Христа, що не відступили від Нього під страхом катування.

Свята любов до мучеників-християн і щире бажання полегшити їхню долю спонукали Катерину піти до головного жерця і володаря імперії. Назвавши себе, свята визнала свою віру в Єдиного Праведного Бога і мудро викрила омани язичників. Краса дівчини полонила правителя. Щоб переконати її та показати торжество язичницької мудрості, імператор повелів скликати 50 найбільших тогочасних волхвів та риторів імперії, але свята взяла гору над ними, і вони самі

увірували в Христа. Свята Катерина осінила колишніх ідолопоклонників хресним знаменням і вони мужньо прийняли смерть за Христа, кров'ю засвідчивши прийняття Хрещення.

Імператор, не сподіваючись більше переконати святу, спробував спокусити її обіцянкою багатства і слави. Одержавши гнівну відмову, імператор наказав піддати святу жорстоким катуванням, а потім кинути в темницю. Дружина повелителя, що багато чула про святу Катерину, побажала бачити її. Умовивши воєводу Порфирія із загоном воїнів супроводжувати її, Августа прийшла у темницю. Імператриця була вражена силою духу святої Катерини, лик якої сяяв Божественною благодаттю. Свята мучениця розкрила Августі християнське вчення і та, увірувавши, навернулася до Христа.

Наступного дня мученицю знову привели на судилище, де під загрозою колесування запропонували їй відректися від християнської віри і принести жертву поганським ідолам.

Свята непохитно визнала Христа і сама підійшла до коліс, та Ангел Господній розтrophив знаряддя тортур, і вони розлетілися на уламки, перебивши багатьох язичників. Ставши свідком цього чуда, імператриця Августа, царедворець Порфирій та двісті його воїнів перед усіма сповідували свою віру в Христа, і їм було відтято голови. Далі правитель знову спробував спокусити святу мученицю, запропонувавши їй шлюб, і знову одержав відмову.

Свята Катерина твердо визнала вірність своєму Небесному Нареченому – Христу, і з молитвою до Нього сама поклала голову на плаху. Так припинився біг земного життя мучениці, та не зупинилося її щире прагнення бути з Христом. Передання свідчить, що ангели перенесли останки великомучениці на гору Синай. Три століття опісля ченці Преображенського монастиря, побудованого імператором Юстиніаном, підкоряючись видінню, піднялися на гору, знайшли там нетлінні останки святої Катерини – голову і ліву руку, впізнали їх по обручці, яка була дана їй Ісусом Христом, і перенесли мощі в обитель. В даний час мощі великомучениці зберігаються в невеликій мармуровій раці у вівтарі головного храму монастиря святої Катерини (так став називатися Синайський монастир після перенесення туди святих останків), на правій стороні престолу. Ще одна частина мощів знаходиться в мощевикі ікони великомучениці Катерини в лівому нефі храму і завжди відкрита віруючим для поклоніння.

Вперше пам'ять святої Катерини згадується в «Типіконі Великої церкви» IX-XI ст. Її гімнографія сходить до IX ст. Саме тоді преподобний Феофан Нікейський і монах на ім'я Вавила створили на честь великомучениці Катерини кілька чудових пісень, які й понині співаються в день її пам'яті 7 грудня (24 листопада за старим стилем).

В нашій Київській Русі-Україні здавна шанували святу великомученицю. Так, благовірним великим князем Ярославом Мудрим поруч із двома відомими храмами збудованими після святої Софії – Георгіївським та Ірининським, було зведено ще й храм святої Катерини на сучасній вул. Стрілецькій, який входив до Ярославового Київського Кремля.

У Києві постійно була громада грецьких купців. Особливо це стало помітним у XVII ст. 1738 р., не зважаючи на спротив Магістрату, грецька громада збудувала поруч із Магістерською площею, на землі, що належала грецькому купцеві Астаматісові Стіматі, дерев'яну каплицю. В 1739–41 рр. замість каплиці збудували цегляну церкву, а років через сім при ній заснували грецький монастир святої Катерини. На

початку 1920-х рр., коли монастир було закрито, його великі будівлі використовувалися як виставкові зали для показу продуктів промисловості УРСР. 1929 р. церкву грецького монастиря було розібрано, бо її баня почала давати тріщини.

Ще значно раніше до появи окремого монастиря на честь святої великомучениці Катерини у нашому Свято-Михайлівському Золотоверхому монастирі до головного храму коштом Петра і та імператриці Катерини з півдня прибудували симетричний до бічного вівтаря святої великомучениці Варвари, бічний вівтар святої великомучениці Катерини. При цьому між давнім собором архистратига Михаїла та бічними вівтарями було прорізано широкі арки. Догляд за цими роботами цар доручив надісланому з Москви князю Олексію Черкаському, який сам, а також його дружина і дочка доклали чимало і своїх коштів.

Ім'я Катерина в перекладі з грецької означає «завжди чиста». Дай, Боже, за прикладом святої угодниці великомучениці Катерини завжди чистою зберігати нам віру православну!

